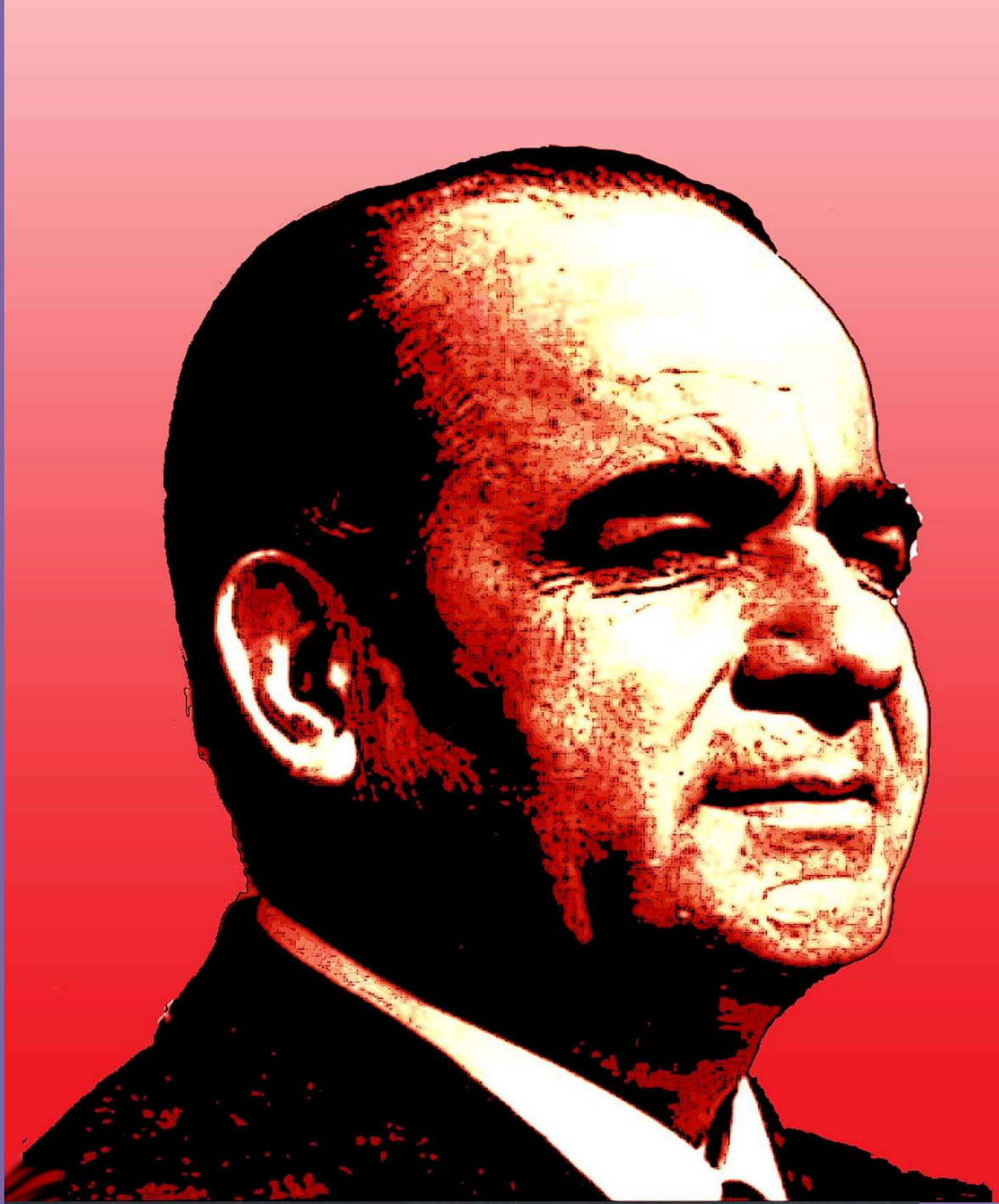

HECE TAŞLARI

Aylık Şiir Dergisi

12.sayı on5şubat 2016

BU SAYIDA

Faruk Nafiz ÇAMLIBEL

Metin ÖZARSLAN

Yasin MORTAŞ

Talat ÜLKER

Erdal NOYAN

Rasim DEMİRTAŞ

Ahmet DOĞRU

Ömer Ekinci MİCİNGİRT

Mehmet PEKTAŞ

Şükrü TÜRKMEN

Sergül VURAL

Hayrettin İVGİN

Doğan KAYA

Ömer EMECAN

Yunus KARA

Halil ATILGAN

M. Önal MENGÜŞOĞLU

DÜNYANIN SAATİ ÇALANA KADAR

Bir işin düşmesin insanoğluna eli işte gözü oynas ararken kafasında dolaşırken kırk tilki akreplerin kuyruğunu okşarken yüzündeki sırtmayla gülmenin arasında siz bir mana ararken içi boşaltılmış kelimelerle tarifi imkânsız salata yapar aklınızı tıka basa doldurur şükür kapısını unutursunuz.

Makamına varırsanız yücelir önünde bir yığın dünya işleri heyecanla yakasına yapışır ama siz dünyada sayılmazsınız peş peşine telefonlar bağlanır başkaları girer çıkar arada kaynamaya tam başlarken arada *hoş geldin ne vardı buyur bakalım* demesiyle soğuk duşa girerek titremenin arasında sözünü söyler geçer ama sen anlamazsın.

Bir işin düşmesin namerde merde kendinden bitecek küçük iş için araya bir sürü minnetçi ister boyunu bosunu tartını sorar *biraz düşünelim* deyip gönderir zaman geçer düşüncesi değişmez yine gelirsiniz boyun bükerek kırk kapaya seksen değnek çaldırır tek ayaküstüne kaldırır sonra türküsün söyletir sonra gellerin.

Yolu yok her sözün ağızdan çıkar kulağa girer mi orası muhal girerse içerde ne kadar durur dokunabilir mi kalbin ziline dokunsa içerden bir ses gelir mi gönlüne vurur mu sesin sedası ruhunu okşar mı sözün edası sükût çarşısında altındır akçe gümüş tacirine kim dönüp bakar.

Nuri Pakdil ağabeyin izniyle *insan seni sana karşı savunmak* bu âdemoğlunun boynunun borcu hakkı tutup kaldırmaktan yılmayan erdem sancağını gönül burcunda canı pahasına korumak için her türlü fitneye yalan dolana dışı dost içleri düşman olana karşı savaşımız sürüp gidecek dünyanın saati çalana kadar.

HECE TAŞLARI*Aylık Şiir Dergisi***Genel Yayın Yönetmeni**

Tayyib Atmaca

Yazışma Adresi

Ihlamurkent Mh. Kıvılcım Sk.

F8/3 Odunpazarı/ESKİŞEHİR

Telefon: 0535 391 92 50

hecetaslaridergisi@gmail.com

12. Sayı 15 Şubat 2016

ISSN: 2149-4509. (e-dergi)

ÇOBAN ÇEŞMESİ**Faruk Nafiz ÇAMLIBEL**

Derinden derine ırmaklar ağlar
Uzaktan uzağa çoban çeşmesi
Ey suyun sesinden anlayan bağlar
Ne söyler şu dağa çoban çeşmesi

"Göynünü Şirin'in aşkı sarınca
Yol almış hayatın ufuklarınca
O hızla dağları Ferhat yarınca
Başlamış akmağa çoban çeşmesi..."

O zaman başından aşkındı derdi
Mermeri oyardı taşı delerdi
Kaç yanık yolcuya soğuk su verdi
Değdi kaç dudağa çoban çeşmesi

Vefasız Aslı'ya yol gösteren bu
Kerem'in sazına cevap veren bu
Kuruyan gözlere yaş gönderen bu
Sızmadı toprağa çoban çeşmesi

Leyla gelin oldu Mecnun mezarda
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda
Ateşten kızaran bir gül ararda
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi

Ne şair yaş döker ne âşık ağlar
Tarihe karıştı eski sevdalar
Beyhude seslenir beyhude çağlar
Bir sola bir sağa çoban çeşmesi

KENDİNİ YAZDIRAN ŞİİR**Metin ÖZARSLAN***[kısa ayın salısı]*

Bir uzletin soğuşunda yanarken
Sanırsın cenneti buldum ansızın
Ve düşüp yüzüstü kalbin kanarken
Artarak yükselir tende can sızın

Bakarsın etrafa boş bakışlarla
Sarılır baharın karakışlarla
Umutsuz çaresiz yakarışlarla
Uzaklarda yankılanır son sözün

Bir yangın yerine dönünce diyar
Derler ki “ayakta ölür ağaçlar”
Olunca âlemde yâri de ağyâr
Farkı kalmaz gece ile gündüzün

Sağın sessizliktir solun sessizlik
Omuzun sessizlik kolun sessizlik
Arpa boyu gitsen yolun sessizlik
Tenhalığın özetidir önsözün

Tavan şiir duvar şiir yer şiir
Senden sana geliyorum der şiir
Kendisini yazdırırmış her şiir
Bir nihale adamışsa kendözün

KIYISIZ ŞEHİR TÜRKÜLERİ**Yasin MORTAŞ****(ikiz mısralar)**

su uykusuzdur yârim günlere akar sevdiğim
k-anım ve saatler akar uzaklara

söz bir su bakracıdır yârin ağzında
hangi denize dökse çöldür aslında

göz aşk sen-tezidir yâr ile sezilir
çok düştüm ben de bakışsız t-uzaklara

şu hıçkırık saklayan yağmurlara bak
eleğimsağma b-ağlamış rüyalara

ah/yüzün çok ırmaklar yıkar
ben çekilirim dağ yalnızlıklarına

kuma ç-evrilir elindeki yüreğim
kıyısız şehir gebedir yağmurlara

ateşe çok b-aktın ey ateş gözlerim
d-alıp gittin sayfalarca uzaklara

ben aşkın sağanaklarından geçerim
g-özlerim alışmış kanlı uykulara

ŞİİR VE GELENEK BAĞLAMINDA FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL'İN ŞİİRİNDE HALK EDEBİYATI UNSURLARI

Talat ÜLKER

Faruk Nafiz, 18 Mayıs Cuma günü İstanbul'da doğar. İlk ve orta öğrenimini Bakırköy Rüştiyesi ile Hadika-i Meşveret İdadisi'nde tamamlar. Yüksek öğrenimine Tıp Fakültesi'nde başlar. Bu devrede şiirle uğraşır ve sanat çevrelerinde ilgi toplar. Mizacına uymayan Tıp Fakültesi'ni yarıda bırakarak öğretmenliğe başlar.

Onun ilk şiiri 15-16 yaşlarındayken Çocuk Dünyası'nda çıkar (1914). İlk şiir kitabı ise *Şarkın Sultanları*'dir (1917). Peyâm-ı Edebî, Edebiyât-ı Umûmîye, Yeni Mecmua, Ümîd, Şâir, Büyük Mecmua, Temâşa, Birinci-Sekizinci Kitap ve Yarın Mecmuası gibi süreli yayınlarda şiirleri yayınlanır. 1917-1918'de İleri Gazetesi yazı heyetine katılan şair, 1922'de bu gazetenin temsilcisi olarak Ankara'ya gider, aynı yıl Kayseri Lisesi edebiyat öğretmenliğine atanır. 1946'ya kadar edebiyat öğretmenliği yapan F. Nafiz, bir yandan da dergilerde yazı yazmaya devam eder. 1924'den 1941'e kadar değişik mecmualarda yazıları çıkar. Anadolu (1924), Türk Yurdu (1917-30), Yavuz (1925), Güneş (1927), Hayat (1920-28), Meş'ale (1928), Muhit (1929), Yeni Mecmua (1930), Anayurt (1933), Yedigün (1938-41) gibi dergilerde şiir ve yazıları görülür. Hâkimiyet-i Milliye'de fıkraları yayınlanır. En son şiirleri, Kubbealtı Akademi Mecmuası'nda isimsiz kıtalar başlığıyla çıkar.

F. Nafiz, Ankara ve İstanbul'da öğretmen olarak çalıştığı yıllarda Güneş, Tavus, Yenigün ve 1933'te kendisinin çıkarmış olduğu Anayurt dergilerinde şiir ve yazılar yazar. Akbaba, Karikatür ve Mizah dergilerinde *Çam Deviren*, *Akıllı Ozan*, *Deli Ozan*, *Kalender*, *İğne İle Kuyu Kazan* takma adlarıyla mizahî şiirler çıkarır.

Faruk Nafiz, 1946'da Demokrat Parti'den İstanbul Milletvekili seçilir. Mebusluk hayatı 27 Mayıs 1960 ihtilâline kadar devam eder. Milletvekili arkadaşlarıyla birlikte Yassıada'ya gönderilen şair, on beş ay kadar burada kalır ve suçsuz görülerek serbest bırakılır. Bu döneme ait duygularını çok kuvvetli ve manalı dörtlükler halinde *Zindan Duvarları*'nda toplar. Yahya Kemal'den etkilenir ve aruzla terkipsiz şiirler yazar. Bunları 1933'te *Bir Ömür Böyle Geçti* adıyla yayımlar. Daha sonra mistik ve tasavvufî içerikli, düşünce ağırlıklı şiirlerini topladığı *Heyecan ve Sükûn*'u oluşturur. Şairin dili, yalın, özentisiz ve tabiidir. Bazı şiirlerinde Anadolu ağızlarında görülen deyimleri kullanarak İstanbul Türkçesi'ne katkıda bulunur, bu suretle kendinden sonrakilere öncü olur. Şiir dışında tiyatro, roman, eleştiri, fıkra, sohbet ve deneme türlerinde de eserler verir. Milli Edebiyat havası içinde yetişen ilk hececilerin güçlü temsilcisi olan Faruk Nafiz'i yirminci asır Türk şiirinin en büyük lirikleri arasında saymak gerekir.

Hassas bir mizacı olan şair, hayatının son yıllarını Arnavutköy'deki evinde geçirir. Akdeniz'de bir gezi sırasında kalp yetersizliğinden 8 Kasım 1973'te ölür. İstanbul Zincirlikuyu Mezarlığı'na gömülür.

Şiire, Cenab Şehabeddin'in tesiriyle başlayan Faruk Nafiz, eserleriyle Edebiyat-ı Cedîde zevkini Millî Edebiyat Dönemi şiirine bağlar ve Yahya Kemal esintilerini de kuvvetle hissettirir ilk şiirlerinde. Cumhuriyet'ten sonra milli romantik duyuş tarzının ilhamlarıyla şiirine vücut verir. Şiir hayatına ağır ve ağıdalı bir dille giren şairin lirik şiirleri büyük bir ilgi toplar, sevilerek okunur. Çok genç yaşta şöhrete ulaşır. Kendisini sevdâ şairi olarak kabul ettirir. Özellikle 1918-1930 yılları arasında en gözde şairlerden biri olur.

İlk şiirlerinde aruz veznini kullanan şairin *Şarkın Sultanları* (1918), *Gönülden Gönüle* (1919) aruzla yazılmış şiirlerini bir araya topladığı kitaplardır. Millî Edebiyat hareketine katıldıktan sonra hece vezniyle ve sade Türkçe ile manzumeler kaleme alır. *Dinle Neyden* (1919), *Çoban Çeşmesi* (1926) hece veznini ustaca kullandığını eserlerdir.

Faruk Nafiz, eski Türk şiirinden ve Türk halk şiirinden, edindiği kuvvetli hatıraları, duyuşları ve özgün buluşları milli vezinle ifade ettiği şiirlerinde de başarılarını sürdürdü. Hece veznine aruzun ezgisine yakın bir ses vermeye muvaffak olan, 7+7 hece kalıbıyla güzel ve başarılı şiirler yazan şair, aruzla heceyi yan yana yürüten bir algıyı da taşıdı edebiyatımıza. Faruk Nafiz Çamlıbel'in dünya görüşünü ve sanat anlayışını "Sanat" adlı şiirinde bulmak mümkündür. Sanat şiirinin ilk dörtlüğünde şair, sanat eserlerinin, güzelliklerin sadece Batı'da olmadığını, Anadolu'nun da birçok güzelliği barındırdığını anlatır. Şair, "senin gezdiğin bahçe" diyerek Batı dünyasını anlatmak ister. "Bizim diyarımız", Anadolu'yu, "bin bir bahar" ise Anadolu'nun kültürel zenginliğini ifade eder. Şiir, baştan sona memleket edebiyatının felsefesi kurgulayan poetik bir metin hüviyetindedir.

*Başka sanat bilmeyiz karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz
Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun... ayrılıyor yolumuz*

İstanbul'dan ayrılmadan önceki şiirlerinde romantik; Anadolu'yu gördükten sonra yazdığı şiirlerinde ise realist bir algıyı öne çıkaran şair gerçek sanatın Anadolu insanının yaşadığı hayatta ve kültürel birikiminde saklı olduğunu haykırır. "Han Duvarları" şiiri Anadolu'nun acılarını yansıtır bir at arabasının tekerleklerinin gıcirtısında. Bu şiirde Halk Edebiyatı geleneğinden fazlaca yararlanır ve lirik bir dille Anadolu'ya kucak açar.

*Gidiyorum, gurbeti gönlümle duya duya,
Ulukışla yolundan Orta Anadolu'ya
İlk sevgiye benzeyen ilk acı, ilk ayrılık!
Yüreğimin yaktığı ateşle hava ılık,
Gök sarı, toprak sarı, çıplak ağaçlar sarı...
Arkada zincirlenen yüksek Toros dağları,
Önde uzun bir kışın soldurduğu etekler,
Sonra dönen, dönerken inleyen tekerlekler...*

Şiirin âşıkanelik olduğunu kabul eden şairin kişisel gönül esintilerini konu alan şiirlerden gerçek anlamda memleket edebiyatına geçişi "Çoban Çeşmesi" adlı şiirle olmuştur. Faruk Nafiz, Anadolu'yu tanıdıkça yaşadığımız büyük tarihin ve ürettiğimiz muhteşem kültürün farkına daha iyi varmaya başlar.

*Leyla gelin oldu, Mecnun mezarda,
Bir susuz yolcu yok şimdi dağlarda,
Ateşten kızaran bir gül ararda,
Gezer bağdan bağa çoban çeşmesi.*

"Divan Edebiyatı"na yöneltilen dilinin anlaşılmağı, taklit olması ve gerçekçi olmaması ithamları yeni bir edebiyatı inşa etme fikrini de ortaya çıkarmıştır. Yeni edebiyata kaynaklık edecek bir kültür aranmış bunun neticesinde milli bir edebiyat oluşturmak isteyenlerin dikkati halk edebiyatı üzerine yoğunlaşmıştır. "Hecenin Beş Şairi" olarak adlandırılan şairler Ziya Gökalp'le tanıştıktan sonra ve onun yönlendirmesiyle "millî vezin"li şiirler yazmaya başlamışlardır. İnkılâp edebiyatında millî edebiyat paradigmasının hem dil hem de edebiyat konusundaki görüşleri miras alındığı için heceyi inkılâbın vezni kabul edilir. 1920'lerin sonunda şiir yazmaya başlayan kuşağın neredeyse tamamı hece ölçüsünü kullanır: Necip Fazıl Kısakürek, Ahmet Muhip Dranas, Ahmet Hamdi Tanpınar, Ahmet Kutsi Tecer, Behçet Kemal Çağlar...

F. Nafiz, birçok şair gibi hem aruz hem hece ile şiirler yazar. Şiiri öznel iç yolculuklarla başlayıp memlekete ve memleket insanına doğru yol alır. Gelenekten faydalanarak halk edebiyatı tarzını kullanır, halk kültürünü yansıtır kendine has yeni bir edebiyat ortaya koyar. Hece vezni ile yazdığı şiirlerinde daha çok on bir ve on dördü kalıpları kullanır. Halk edebiyatı nazım şekillerinden en çok koşma ve mani ile şiirler yazar. Koşmaları teknik bakımından halk edebiyatındaki örneklerine benzese de ruh ve öz bakımından farklıdır. F. Nafiz'in hece veznine ve geleneksel şiire en büyük katkısı 7+7 duraklı hece veznini aruz veznindeki ses ahengine yakın bir akıcılıkla kullanmasıdır. Nazım biçimi esnetilerek kullanılan bu vezin F. Nafiz'den sonra hece ile yazan şairlerin en çok sevdikleri şiir kalıbı olmuştur.

Faruk Nafiz, nazım şekilleri, ölçüsü, kafiyesi, edasıyla halk edebiyatı şiir tarzını kullanırken beraberinde bu edebiyatın dilini de şiirlerine katar. Anadolu insanıyla birlikte yaşayan Türkçe de şiire taşınır. Halkın kelime dağarcığı, kültürü ve edebiyatı F. Nafiz'in şiirine taşınır. Halk hikâyelerinden, destanlardan, efsanelerden, masallardan, türkülerden alınan çeşitli unsurlar şiirde ustaca kullanılır. Halk hikâyeleri içerisinde en çok Kerem ile Aslı Hikâyesi'nin kahramanlarını işler. Çoğu kez Kerem ile zamane aşklarını karşılaştırır. Mecnun'a ve Ferhad'a telmihler de oldukça geniş bir yer tutar F. Nafiz'in şiirinde.

*Bir dağın gülleri dedim ki neden solmuşlar?
Beddua ettiği yermiş meğer âşık Kerem'in!*

F. Nafiz şiirde hayal iklimlerinin büyüsunü halk masallarından telmihleriyle kurar çoğu kez. Şiirine taşıdığı masal atmosferinde halk masallarının devlerini, perilerini, cücelerini, kullanır. Bu telmihler bazen bir insanı bazen de bir tabiat köşesini anlatmak için yer bulur F. Nafiz'in şiirlerinde. Engin bir masal kültürüne sahip olmanın verdiği kolaylıkla mısralarını zenginleştirir.

*Canına karışmak istiyor canı,
Kim görse bu güneş yüzlü çobanı*

Faruk Nafiz, halk dilinin atasözlerini, deyimlerini, tekerlemelerini, inanç motiflerini başarıyla kullanır şiirlerinde. Kullandığı deyimlerle şiirlerini, halk şiirine ve onun kelime kadrosuna yaklaştırır.

*Dilerim Tanrı'dan ki, sana açık kucaklar
Bir daha kapanmadan kara toprakla dolsun,
Kan tükürsün adını candan anan dudaklar,
Sana benim gözümlle bakan gözler kör olsun!*

Faruk Nafiz'in mistik ve tasavvufi içerikli, düşünce ağırlıklı şiirleri de memleket edebiyatı bütünlüğünde kendisini gösterir. Olgunluk döneminin şiirlerinde yer alan dinî motifler, aynı zamanda birer telmih unsuru olarak da kullanılırlar. Halk edebiyatının unsuru olarak söz kalıbına dökülmüş dinî motifler, Faruk Nafiz'in şiirlerinde fazlaca kullanılır. Allah, peygamber, melek, kitap ve diğer unsurlarıyla şiirlerini zenginleştirir ve kuvvetlendirir.

*Çölde, kızgın güneş altında geçen gazve günü,
Kahraman ümmetinin gördü susuz düştüğünü.
Yeni bir mucizenin seyrine yol verdi bu hâl,
Parmağından cereyan etti sular aynı zülâl
Kattı can, canlara Peygamber-i Zihşân'ın eli.*

Gelenek ve edebiyat ekseninde şairler iki tutum takınırlar: Geleneği aynen devam ettirmek ya da gelenekten hareket ederek yeni bir terkibe ulaşmak. Faruk Nafiz, gelenekten hareket ederek yeni bir terkibe ulaşmak taraftarı olarak görülebilir. Onun şiirlerini, Mehmed Emin'in, Rıza Tevfik'in, hatta hece vezni kullanan diğer şairlerin eserlerinden ayıran ve farklı bir şekilde halk şiirine yaklaştıran nitelik; halk şiirinde tabiat ile insanı birlikte algılayan doğallığını benimsemiş olmasında, halk kültüründen seçtiği motif ve imajlarla şiirinin imge dünyasını zenginleştirmesinde aranmalıdır. Millî Edebiyat mensuplarının Halk Edebiyatımızı "istiare zemini" olarak alma fikri "Çoban Çeşmesi"nden başlayarak Faruk Nafiz'in yeni bir şiir dili kurmasına, halk şiirinin kurduğu dili modern şiirin diliyle buluşturma sına zemin hazırladı. Faruk Nafiz'in şiirlerine bir bütün olarak bakıldığında şairin konuşulan Türkçeyi büyük bir başarıyla kullandığı görülür. Bu dil tabakası halk şairlerinin asırlarca işledikleri dildir. Hece vezninin kelime tercihinde aruza oranla daha fazla halk diline yakınlaşma imkânı sağlaması, ilhamını Anadolu'dan alan, koşma tarzı şiirler ve başarıyla yaptığı tabiat tasvirleri Faruk Nafiz'in dilini halk şiirinin diline yaklaştıran hususların başında gelir.

*Sana çirkin dediler, düşmanı oldum güzelin,
Sana kâfir dediler, dış bile dim Hakka bile.
Topladın saçtığı altınları yüzlerce elin,
Kahpelendin de gazez bağladım ahlaka bile...*

SENİ BEKLİYORUM**Erdal NOYAN**

Seni bekliyorum gönlüm yaralı
Yıllar oldu özleminle yanalı
Umudumu inadınla savurma

Seni bekliyorum çabuk gel durma
Yüreğim genç değil sakın ha yorma
Bilirim sendedir derdime derman

Seni bekliyorum hasret kocaman
Gözlerimde efkâr başımda duman
Bakalım ne sunar gidilen zaman

HURDACI BAHTİYAR**Rasim DEMİRTAŞ**

Haydi, Hurdacı Bahtiyar
Tezgâh dolu hâtıralar
Bu kaçınıcı aç güneşler
Bu kaçınıcı aşksız aylar

SİS

Sanki Moğol ordusu sis
Şehri sardı sarmaladı
Geçmiş zamandan ne bir iz
Her şeyi sildi süpürdü

ŞAİR

Şair kaybeder dünyayı
Sonra bulmaya çalışır
Bulduğu ne kaybettiği
Ne eder buldu dünyayı

MART SONU

Tam bir beyazdan kurtuldum
Diyordum başka bir beyaz
Ağaçların üstü dolu
Soğuk bir rüzgâr... Mart sonu

DÜŞ YOLLARI**Ahmet DOĞRU***- yolculuğa niyet -*

“Ey yolcu seferin nereye doğru
Böyle doludizgin hangi diyara...
Nere gidersen git gönül çıkmazı”*

Başka diyarların aynasına bak
Siluetin gizli suret ufkunda
“Uzaktan gelirken derin akisler”
Yolculuk sürgünün düşepayanda
Hasretle çağırır nice şehirler
Nice düş yolları düşer önüne
Yoldaşın yalnızlık varsa bir de aşk
Vaktidir kıvrılır yollar “göynüne”

Kalbinin tınısı su şarkıları
Tozlu yollar dile sevdayı dolar
Kimseler söylemez denizler nerde
Yürürsün peşinde nice ırmaklar
Mağribi gecenin sonuna doğru
Varırsın dağların duman yasına
Bastığın toprağın canına minnet
Garip başın düşer yol kıyısına

“Duyduğun yaprağın dalın sesidir”***

Vakit kışa yakın rahmet bulutu
Sığınmak istesen kendi içine
Kalbinin allığı geçer yakutu
Korkmasan kendini atsan içine
Ne Mecnun bilinir aşkla ne Leyla
Sevdanın harmanı yürek öğütür
Anlaşılmaz dünya ağaran saçla

*Mevlana, *Divan-ı Kebir*'den

**Orhan Seyfi Orhon, *O Beyaz Bir Kuştı*'dan

***Ahmet Haşim, *Orman*'den

SENİ DÜŞÜNDÜM**Ömer Ekinci MİCİNGİRT**

Bir ağır yolculuk azgın sularda
Yüzerken sultanım seni düşündüm
Rüyama gel uykularda ver şeref
Sendedir gümanım seni düşündüm

Hüznün bestesiyle yolun gözlerim
Kurudu gözyaşım soldu gözlerim
Kokunla bezenen terin özlerim
Kavruldu onu yanım seni düşündüm

Mecnundan beter ki benim hikâyem
Karıştı hicrana gitti sermayem
Bir tatlı hoş seda en büyük gayem
Verene kurbanım seni düşündüm

DİVAN ŞİİRİNDE HECENİN GÖLGESİ

Mehmet PEKTAŞ

Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arap ve Farslarla yoğun bir etkileşime girdiler. Bu etkileşimin sonucunda Arapça ve Farsçayı yakından tanıyarak bilhassa Fars edebiyatını model almak suretiyle kendi edebî birikimlerini oluşturdular. Zaman içerisinde bir yönüyle millileşerek yerli bir kimlik kazanan bu edebiyat, kendine has yapısıyla ilk ürünlerini 13. yüzyılda verip asırlar boyunca devam etti. 19. yüzyılda yeni bir kültür ve medeniyet dairesine girildikten sonra yerini Batı etkisinde gelişen başka bir edebiyata bıraktı. Orhan Okay edebiyat tarihindeki bu gelişmeyi şu satırlarla ifade eder: *"Tanzimatla batıya açılan ve yenileşen edebiyatımızın temel hedeflerinden biri de, divan şiirinde ortaya çıkan bu büyük boşluktan faydalanarak kapıyı bir daha açılmamak üzere kapatmaktır. Bunun için ilk büyük darbeyi, çeşitli vesilelerle Namık Kemâl vurur. Sonuncusunu da Cumhuriyet devrinin bir divan şiiri otoritesi: Abdülbâki Gölpinarlı. Namık Kemal'in 1866 da başladığına, Gölpinarlı'nın "Divan Edebiyatı Beyanındadır" kitabı da 1945'te çıktığına göre, demek seksen yıl, bu kadim sanatın cenazesinin kaldırılmasına kâfi gelmiştir."* (Okay, 1998: 83).

Cumhuriyet dönemi ile birlikte, eski ve eskiyi hatırlatan her şeye sırt çevrilerek devrimlerin yerleşmesine öncelik verildi. Kültür politikaları, alfabe değişikliği, dilde tasfiyecilik faaliyetleri gibi etkenlerle eski kültür ve edebiyatla olan bağlar iyiden iyiye koparıldı. Günümüzde halkın eski edebiyata dair malumatı onun saray çevresinde sanat için sanat yapan bir zümre tarafından Arapça, Farsça, Türkçe karşımı bir dille oluşturulduğu, aşkı kadını, şarabı konu edindiği, gayri millî, klişe, soyut ve anlaşılmaz bir edebiyat olduğu gibi ön yargılara dayanan yanlış ve eksik bilgilerden ibaret hale gelmiştir. Oysa divan edebiyatına biraz daha yakından bakıldığında durumun pek de böyle olmadığı görülür. Divan edebiyatını oluşturan, şekillendiren ve geliştiren ruhun millî bir cephesinin de bulunduğu anlaşılır.

Türklerin İslam medeniyeti içerisinde bir edebiyat vücuda getirmelerinde Farsların etkisi büyüktür. Farsların, Sâsânîler (226-650) döneminden itibaren Gök Türkler, Hazarlar ve Eftalitler gibi çeşitli Türk devletleri ile çok sıkı münasebetleri vardı. Öbür yandan Horasan ve Mâverâünnehir, diğer bir isimlendirmeye Türkistan, her iki edebiyatın oluşma ve gelişme dönemlerinin yaşandığı bölgedir (Karaismailoğlu, 2011: 20-21). Sâsânîlerin yıkılmasından sonra İran'ın İslâm devleti dairesine girmesi ve daha sonra İslâmiyet'in yavaş yavaş Türkler arasında da yayılıp yerleşmeye başlamasıyla Türk-Fars münasebetleri daha da kuvvetlendi (Kartal, 2008: 27) ve farklı bir boyut kazandı. Türklerin, İranlılar ile kurdukları edebî münasebeti Fuat Köprülü şöyle anlatır: *"Türkler, İslâm olduktan sonra Horasan ve Mâverâünnehir'de yeni İran edebiyatının parlak inkişâfı ile karşılaştılar. Buralardaki İslâm şehir ve kasabalarında çok defa Müslüman İranlılar ile beraber yaşayan yahut onlarla sıkı münâsebetlerde bulunan Türklerin yüksek ve münevver sınıfı, ilim lisânı olarak Arapçayı, edebiyat dili olarak da Farsçayı öğrendiler. Daha Sâsânîler ve Gaznevîler zamanından başlayarak, İslâm ilimlerinde ve Arap filolojisinde büyük yer kazanmış Türk âlim ve şâirlerine rastlandığı gibi, İran şiirinin X-XI. Asırlardaki üstadları arasında da yine Türklerle tesâdüf olunmaktadır. İşte bu suretle, Müslüman İranlılar nasıl Arap şiir nazariyelerini ve Arap arûzunu alarak, Sâsânî devri şiirinden tamamıyla farklı esaslara dayanan yeni bir edebiyat vücuda getirdilerse, Türkler de, iki üç asırlık bir fark ile aynı şeyi yaptılar. Acem arûzunu alarak, İran örneklerini taklit suretiyle, yeni bir Türk şiiri yarattılar; tıpkı Acemlerde olduğu gibi, Türkler'de de bu işi yapanlar, Arap ve Fars edebiyatlarını çok iyi bilen ve bu iki dil ile ve bilhassa ikincisi ile çok kolayca şiirler yazabilen, kudretli adamlardır."* (Köprülü, 2004: 300).

Türklerin, Farslarla kurdukları edebî münasebette hece veznine yatkın olan millî zevkin etkileri görülür. İlk İslamî eserlerde özellikle aruzun "fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül" kalıbı (Şehnâme vezni) tercih edilir. Estetik alt yapısı İslamiyet öncesi edebî tecrübe ile şekillenmiş olan şairler, eserlerini yazarken millî kimliklerinden uzaklaşmamışlar ve 11'li hece vezninin ses yapısını çağrıştıran bir kalıp tercih etmişlerdir. Tanpınar, aruzun Türkçeye tatbikinin Türk edebiyatının belki de en mühim vaktası olabileceğini söyleyerek şöyle der: *"İslâmlaşma devri şairlerinin hecenin dörtlüklerine benzeterek kullandıkları "Fâilâtün" gibi vezinler ve yine bugün kullandığımız (6+5) in bir başka şekli olan (3+3+3+2) nin muadili "Şehnâme" vezni ile yapılan tecrübeler (Kutadgu Bilig) şiir dilimizin, etrafında döneceği ve teşekkül edeceği mihverin başlangıcıdır. Dilin bünyesine bu kadar yabancı bir âletin ona bu tarzda hâkim oluşu, yavaş yavaş millî zevki benimsemesi veya kendi etrafında zamanla kökleşerek ve tesir dairesini zamanla genişletecek bir zümre zevki ve dili yaratması şiir tarihinin çok dikkate değer bir vâkiasıdır."* (Tanpınar, 2003: 2). Buna göre, Yusuf Has Hacib tarafından yazılan Kutadgu Bilig (1069) isimli eserin, mesnevî nazım şekliyle, aruzla yazılması ve eserde hece ölçüsüyle yazılmış 173 tane de dörtlük bulunması tesadüf değildir. Bunun yanında Kaşgarlı Mahmud'un Divânü Lügâti't-Türk (1073) isimli ansiklopedik sözlüğünde hece ve aruz vezniyle yazılmış şiir örnekleri yan yana yer alırken dönemin bir diğer önemli eseri Edip Ahmet Yüknêki'nin Atebetü'l-Hakayık'ı aruz vezniyle fakat dörtlüklerle yazılmıştır. XII. yüzyılda Yunus Emre, şiirlerini arı duru Türkçe ile yazarken vezin olarak aruz ve heceyi birlikte kullanmıştır. Yunus Emre'nin hem aruzlu, hem de heceli şiirlerinden pek çoğu musammat tarzındadır.

Beyit esasıyla kaleme alınan bu şiirler ikiye bölündüğünde her beyit kıt'a şekline girer (Tatçı, 1997: 93).

İlk dönemlerde aruzla şiir yazma konusunda büyük sıkıntılar yaşayan Türk şairleri, sık sık uzatma ve kısaltmalar yaparak Türkçeyi bu ölçüye uydurmaya çalıştılar. Öyle ki ilk yüzyıllarda söylenmiş şiirlerin aruzla mı yoksa heceyle mi söylendiğini ayırt etmek bile oldukça güçtür (İpekten, 2002: 140-141). Divan şiirinin ilk örneklerinin verildiği XIII. yüzyıl ve XIV. yüzyılda aruz kusurlarına çokça rastlanırken XV. yüzyılda aruz ölçüsünün artık Türk şiirine yerleştiği ve başarılı bir biçimde kullanılmaya başlandığı görülür. XVI. yüzyılda ise aruzun kullanılmasında hiçbir güçlük kalmadı, aruz bu yüzyılda yetişen Fuzûlî, Hayâlî, Bâkî gibi büyük şairler tarafından büyük bir ustalikle, hatasız şekilde kullanıldı (İpekten, 2002: 141). Bununla birlikte, divan şairi olarak nitelenen şairlerin zaman zaman hece vezniyle şiirler yazdıkları da görülür. Ahmet Talat Onay, bu durumu önemsemez: “*bazı âlim ve şairlerin arasına millî vezinle de şiir söyledikleri görülmüşse de bunlar, zamanın modasına uymak yahut kalem tecrübesi nev'inden şeyler olduğu için o kadar ehemmiyeti haiz değildir.*” (Onay, 1996: 36). Gölpınarlı ise Şeyhî'den Nedîm'e kadar divan edebiyatından hecenin bulunmadığını söyledikten sonra şöyle der: “*Nedîm'in heceyle yazdığı tek şarkısı da münevver zümredeki halkçılıktan ziyade o asırdaki gezintilerde daima duyulan halk türkülerine özenmeyi ve Nedîm'deki serbestliği gösterir.*” (Gölpınarlı, 1945: 134). Mustafa İsen, Anadolu'da Türk edebiyatının kuruluşundan itibaren heceyle şiirler yazıldığını, pek çok divan şairinin de hiçbir komplekse kapılmadan heceyle şiir yazdıklarını ifade ederek şöyle der: “*Aslında tezkirecilerin ve divân şairlerinin küçümsedikleri halk şiiri örnekleri, şiir olarak değersiz olduklarından önemsenmemiştir, heceyle yazıldıkları için değil.*” (İsen, 1997: 388-389).

Divan şiirinde hece ile şiir yazma eğilimi daha çok Rumelili şairler arasında görülür. Divanında heceyle yazılmış şiiri bulunan ilk şair, İstanbul doğumlu Meâlî'dir (1490-1535). Kendisi Sofya ve Filibe kadınlıkları dolayısıyla Rumeli'de bulunmuş olan Meâlî (Çeltik, 2009: 813), semai tarzında bir destan yazmıştır. Destan Şahkulu'nun 1511 yılındaki isyanını anlatır. Vardar Yeniceci şair Usûlî (ö. 1538), hece vezniyle on şiire yer verir. Bunlardan ilk ikisi divanın musammatlar bölümünde yer alır ve ilki varsağı başlığını taşır. İkinci şiir dörtlüklerden müteşekkildir. Diğer şiirler musammat gazel tarzındadır. Zaîfî (1494?-1557) divanında altı şiir vardır, Âşık Çelebi (1519-1572) divanına hiciv yollu bir şiir, Fevrî (ö. 1571) divanında bir gazel vardır. III. Murad (ö. 1595) divanına almamakla birlikte heceyle bir şiir yazar ve bu şiir bestelenir. Halvetî şeyhlerinden Bolulu Himmet (1609-1684) divanında heceyle yazılmış şiirlere de yer verir. XVII. Yüzyıl şairi Feyzî, 11'li hece vezniyle 1019 beyitlik Şem' ü Pervâne isimli bir mesnevi yazar. IV. Murad (1612-1640), musâhibi Musa Çelebi'nin ölümü üzerine hece vezniyle bir varsağı yazar. IV. Mehmed'in kadınlarından Afife Sultan (1641-1693) aruzun yanında heceyle de şiirler yazmıştır. Nedîm (ö. 1730) hece vezniyle iki şiir, Necib mahlasıyla şiirler yazan III. Ahmed (1673-1736) heceyle de şiirler yazmıştır. Şeyh Gâlip (1757/58-1799) bir şiir, Vahîd Mahtûmî (ö. 1732) hece ile 32 şiir yazmıştır. İlhâmî mahlasıyla şiirler yazan III. Selîm (1761-1808) heceyle 4 şiir yazmıştır. XIX. yüzyılda heceyle şiir yazmak iyice yaygınlaşmış İzzet Molla (1785-1829), Hızırağazâde Saîd (ö. 1837), Âkif Paşa (1787-1845), Ethem Pertev Paşa (1824-1872), Âdile Sultan (1826-1899) gibi şairler hece vezniyle şiirler yazmıştır. Bu isimlerin yanında Cemâl Kurnaz tarafından hece ile şiir yazan pek çok klasik Türk musikisi bestekârı da tespit edilmiştir: Hâfız Post (öl. 1649), Taşçızâde Recep Çelebi (öl. 1690). Âhenî Mehmet (öl. 1700), Buhûrizâde Mustafa İtrî Efendi (öl. 1711), Burnaz Hasan Çelebi (1670-1729), Mustafa Çavuş, II. Mahmud (1784-1839), Numan Ağa (1750-1834), Şakir Ağa (1779-1840), Nuri, Hamamîzâde İsmail Dede Efendi (1778-1845), Dellalzâde İsmail Efendi (1797-1869), Haşim Bey (1814-1868), Hacı Ârif Bey (1831-1884), Hacı Faik Bey (öl. 1890) (Kurnaz, 2003: 116-151).

Sonuç itibarıyla, aynı toplumun sinesinde çıkmış, farklı geleneklerin ürünü olmaları sebebiyle halk ve divan edebiyatının birbirinden tamamıyla ayrı düşünülmemeyecekleri ortadır. Tarihi süreç içerisinde doğal olarak iki edebî gelenek arasında zaman zaman yakınlaşmalar olmuştur. Divan edebiyatının, halk edebiyatına yakınlaştığı noktalardan birisi de kimi şairlerin hece vezniyle şiirler yazmasıdır. Divan edebiyatının kuruluşundan önceye dayanan bu eğilimde İslamiyet öncesi dönemden beri süregelen millî bir estetik duyuşun da tesiri olmalıdır.

KAYNAKÇA:

- ÇELTİK, Halil, “Rumeli Şairlerinin Klâsik Türk Şiirine Katkıları”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 4/8, 2009, s. 804-824.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki *Divân Edebiyatı Beyanındadır*, Marmara Kitabevi, İstanbul 1945.
- İPEKTEN, Haluk, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yay., İstanbul 2002.
- İSEN, Mustafa, *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1997.
- KARAIŞMAİLOĞLU, Adnan, *Klâsik Dönem Türk Şiiri İncelemeleri*, Akçağ Yay., Ankara 2001.
- KARTAL, Ahmet, *Şiraz'dan İstanbul'a Türk-Fars Kültür Coğrafyası Üzerine Araştırmalar*, Kriter Yayınevi, İstanbul 2008.
- KÖPRÜLÜ, Fuat, *Edebiyat Araştırmaları 1*, Akçağ Yayınları, Ankara 2004.
- KURNAZ, Cemâl, *Halk ve Divan Şiirin Müsterekleri*, Bizim Büro. Ankara 2003.
- OKAY, Orhan, *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1998.
- ONAY, Ahmet Talat, *Türk Şiirlerinin Vezni*, Haz. Cemal Kurnaz, Akçağ Yay., Ankara 1996.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, *19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul 2003.
- TATCI, Mustafa, *Yünus Emre Divânı (İnceleme) I*, MEB Yayınları, İstanbul 1997.

MEKTUP**Şükrü TÜRKMEN**

Lâl olurum karşında söz sükûta dönüşür
 Gönlümde demirlisin gel diye yazıyorum
 Ay buluta saklanır üzüntümden gün üşür
 Demediğim derdimi bil diye yazıyorum

Gittiğin günden beri derdine yanmaktayım
 Gece gündüz demeden adını anmaktayım
 Hâlin nice diyene gözyaşı sunmaktayım
 Geri kalan ne dersin kül diye yazıyorum

Dost değildir bilirim kendime gölgem bile
 Ne zaman ki gün doğar başlar o zaman çile
 Esir aldın ruhumu yaptın kendine köle
 Açtım işte sinemi del diye yazıyorum

İçim titrer her gece tenimde kokun durur
 Bir söz var ki insanı temelden yıkar vurur
 Bir adım atamadım yolumu kesti gurur
 Sebebini sorarsan dil diye yazıyorum

Mevsimler mi değişti baharlarım kış oldu
 Nasır tuttu duygular yüreğimde taş oldu
 Sensiz geçen her anım gözlerimde yaş oldu
 Acınacak hâlime gül diye yazıyorum

BİR BULUT KI**Sergül VURAL**

Bir bulut ki yüreği sevgiyle yanardöner
 Bir bulut ki gözleri bir parlayıp bir söner

Bir bulut ki sinesi buram buram menekşe
 Bir bulut ki bakışı sığmaz hayale düşe

O rahmet güvercini bembeyaz kanatlıdır
 Göklerin yaylasında hem yaya hem atlıdır

Toprağa düşen tohum nazarıyla çillenir
 Adımı duysun yeter gonca açıp dillenir

Çizilir damlalara kaderinin yazısı
 Gerçekleşir mi bilmem düşlerinin bazısı

Bulut bu umudunu hep içine hapseder
 Bahara erişince sevinç ile raks eder

İçinde buğulanmış binlerce hatıra var
 Gül bahçesi olur çöl ateş söner su yanar

Yedi rengin içinde gökkuşağını bekler
 Gitmez mordan öteye göğe maviler ekler

Ah bilseniz derinde nasıl ince sancıdır
 Muhabbetin her demi gönlünün ilacıdır

Bir bulut ki gözyaşı berekete gebedir
 Çatlatacak kuraklığa gerilmiş engebedir

Sessiz sakin uyurken kendi sığınağında
 Uyanır nice canlar nisan sağanağında

Bir bulut ki her dilde anlaşılır lisanı
 Bir bulut ki gözyaşı mutlu eder insanı

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL'İN ŞİİRLERİNDE KADIN VE MARAZÎ AŞK

Hayrettin İVGİN

A. Hayatı:

18 Mayıs 1898 yılında İstanbul'da doğdu. Babası Süleyman Nafiz Bey'dir. Bakırköy Rüştüyesi, Hadıka-i Meşveret İdadisini bitirdi. Tıp Fakültesine girdi ise de bitirmeden ayrıldı ve gazeteciliğe başladı, 1922 yılında Kayseri Lisesine edebiyat öğretmeni olarak atandı. 1924 yılında Kayseri'den Ankara İlköğretmen Okuluna nakledildi. 1932 yılında Ankara'dan İstanbul'a ataması yapıldı. Vefa Lisesi, Kabataş Lisesi, Amerikan Koleji'nde edebiyat dersleri okuttu.

1946'dan itibaren politikaya atıldı. Yapılan seçimlerde İstanbul Milletvekili oldu. 27 Mayıs 1960 ihtilâlinden hemen sonra diğer Demokrat Parti milletvekilleri ile birlikte Yassıada'da yargılandı. 15 ay tutuklu kaldıktan sonra beraat etti. 1973 yılında 8 Kasım 1973 yılında gemiyle çıktığı Akdeniz gezisi sırasında kalp krizi geçirerek öldü. İstanbul Zincirlikuyu mezarlığında gömülüdür.

Şiire, 1. Dünya Savaşı yıllarında aruzla yazarak başladı. Hece ölçüsünde de çok güçlü şiirleri bulunmaktadır. Bu sebeple "Hecenin Beş Şairi" grubu içinde yer aldı. Ancak hayatının son yıllarında yine aruzlu şiirler yazdı.

Faruk Nafiz Çamlıbel, 1933 yılında Anayurt adlı bir dergi çıkardı. (8 sayı, 26 Ekim-14 Aralık 1933) Ayrıca; Akbaba, Karikatür gibi mizah dergilerinde Çamdeviren, Deli Ozan takma adlarıyla mizahî şiirler de yayımladı. Onun en çok bilinen ve sevilen şiiri "Han Duvarları" adlı şiiridir. 1933 yılında Behçet Kemal Çağlar'la birlikte "Onuncu Yıl Marşı"nı da yazmıştır. Şiirlerini, Yeni Mecmua (1918), Şair (1918-1919), Büyük Mecmua (1919), Yarın (1921-1922) gibi dergilerde yayımladı. "Hecenin Beş Şairi"nden birisidir. Ama aruzla şiirler de yazdı. Mesela; Nedim (1919) dergisinde yayımladığı şiirler aruzladır.

Cumhuriyetten sonra, Güneş (1927), Hayat (1926-1929) gibi dergilerde şiirleri yayımlandı. 1925 yılında yayımladığı heceyle yazdığı manzum piyesi 1948 yılında filme de çekildi.

B. Şiirlerinden Kadın ve Marazî Aşk:

Faruk Nafiz Çamlıbel'de kadın olgusu çok farklı gösterir. Onun şiirlerinde kadın bir azize gibi yücedir. Ama bazen de kadın yalın, sade, umursanmaz bir yaratıktır. Şiirlerinde böyle bir ikilem vardır. Şiirlerine çok cazip bir lirizm hâkimdir. Bu lirizm bazen romantik, bazen de realist bir temele oturtulur ama bu yapılırken aynı güç ve değerle gerçekleştirilir. Diyebiliriz ki en çok işlediği tema, lirizme en elverişli olan "aşk" tem'asıdır. Kadın onun şiirlerinde büyük bir malzemedir. Bütün ilgi, ihtiras, hüznün, sevinç hep kadın etrafında döner. Kadına şiirlerinde nezaketle, anlayışla yanaşır ama kin ve ihtiras duyguları da ön plana geçer. Faruk Nafiz'de diyebiliriz ki; kadına yaklaşımında maddiyattan uzak ancak duyguların gücüyle bütünleşme isteği vardır. Ama bu uzun sürmez şiirlerinde, bakarsanız ki duygularla yaklaşılın kadın bazen tamamen maddeden ibaret bir yaratık olur.

*Ne sarı gözlerin, ne sarı kirpiklerin
Ne güneşten tutuşan tunç derini severim.
Gözlerim görmez bu güzelliklerini,
Vücudunun kıvrılan hatlarını severim.*

Onda aşk, patolojik bir olgu olarak gözükür. Marazî bir ihtiras hiç eksik olmaz. Onun sevgi dünyasında sarhoşluk, duygu erimesi, sevgiliyle birlikte olma eğilimi daha fazladır.

*Duyuyorum bu akşam, din gibi sevda gibi,
Ne duyarsa içinden bir Mecusî rahibi.*

*Andırıyor hisarlar birer tütsü kabını,
Leylekler ezberliyor Zerdüşün kitabını.*

*Benziyor bir mermere alnını koyan dere,
Bu ateş mabedinde bir ateşten ejdere.*

*Parlıyor bir damla kan çamların sorgucunda,
Birer kâğıt fenerdir meyveler dal ucunda.*

*Gördüm sihirbaz gibi, geçtiğini üç kızın,
Bu ateş çemberinin içinden yanmaksızın.*

*Gördüm sihirbaz gibi, geçtiğini üç kızın,
Bu ateş çemberinin içinden yanmaksızın.*

Saniyorum, şiirlerindeki kadına yaklaşımın çarpıklığı, tersliği, inişleri ve çıkışları onun Tıp Fakültesinde okurken; son derece çirkin olan, onun-bunun kadınına delicesine âşık olması, kadının onu sebepsiz yere terk etmesinin burukluğu, onun yüzünden Tıp Fakültesini terk etmesinin etkisi vardır. Bu etki onun hayatını sarmıştır. "Firari" şiiri bu kadın için yazılmıştır.

Firari

*Sana çirkin dediler, düşmanı oldum güzelin,
Sana kâfir dediler, diş bile dim Hakk'a bile
Topladın saçtığı altınları yüzlerce elin,
Kahpelendin de gazez bağladım ahlâka bile..*

*Sana çirkin demedim ben, sana, kâfir demedim,
Bence dinin gibi küfrün de mukaddesti senin,
Yaşadın beş sene kalbimde, misafir demedim
Bu firar aklına nerden, ne zaman esti senin?*

*Zülfünün yay gibi kuvvetli çelik tellerine
Takılan gönlüm asırlarca peşinden gidecek
Sen bir ahu gibi dağdan dağa kaçsan da yine
Seni aşkını canavarlar gibi takip edecek...*

Faruk Nafiz'in şiirlerinde kendinden geçercesine hatta ölümüne sevmeye arzusu, haliyle karşısındaki sevgiliyi de kapsamakta; artık o ölesiye aşk, yer yer öldüresiye aşka dönüşebilmektedir. "Kıskanç" şiiri buna en seçkin bir örnektir. Sevgilisini annesinin okşaması bile bağrının kıskançlık kanı ile dolmasına sebep oluyorsa bu aşk marazidir. Bu kıskançlık derecesinin tedavi edilmesi gerekir.

Kıskanç

*Sakin bir söz söyleme yüzüme bakma sakın!
Sesini duyan olur, sana göz koyan olur.
Düşmanımdır seni kim bulursa cana yakın,
Anan bile okşasa benim bağrım kan olur...*

*Dilerim Tanrı'dan ki, sana açık kucaklar
Bir daha kapanmadan kara toprakla dolsun!
Kan tükürsün adını candan anan dudaklar,
Sana benim gözümle bakan gözler kör olsun!*

Bu şiirde kendi gözüyle sevgilisine bakanların gözlerinin kör olmasına ilenirken, "Ölümü Hatırlatan Kadın" adı şiirinde "Seni gören göz bile ne kadar mukaddestir" diye yazar. Bir çelişki var. "İnme" adlı şiirinde sevgilisine;

"Korkma!

Sana ne dil uzatırım, ne de el kaldırım

Gözümü kan bürümüş diye benden çekinme. " diye seslenir.

Faruk Nafiz'in şiirlerinde belli bir sevgili tipi bulmak mümkün değildir. Güzel olmak şartıyla her renkten, her tipten, her yaştan kadınlara aynı ilgiyi duyar. Saniyorum Servet-i Fünûn Edebiyatı şiirinin sonraki edebiyatımıza getirdiği bir olgu da "marazilik"tir. "Solgun, saz benizli, terk edilmiş, kendini toplumdaki soyutlamış" kahraman ve sevgili tipi şiire bir süre hâkim olmuştur. Bu marazilik şiirde, şiirin kişilerine değil tabiatın bütün yanlarına da sirayet etmiştir. Meselâ; dağlar yalnızdır, rüzgârlar hıçkırır ve ağlar, hatta öksürür, sahiller yorulmuştur, ay solgundur, ağaç dalları kırıktır, yaprakları döküktür, yollar tenhadır vb. "Gurbet" adlı şiirin birkaç dizesini bu söylediklerimin bir örneği olarak verebiliriz.

*Ey gözlerinin çevresi mor, benzi tutuşmuş,
Akşamladığım yolları yalnız gezen habersiz
Kaç yıl geçecek, böyle hazin, böyle âfet!
Sen Marmara'nın göl gibi durgun bir ucunda,
Ben böyle atılmış gibi yurdun bir ucunda,
Sen benden uzak, ben senden hasret?*

Sarmış beni gurbet,

Sarmış beni Mecnun diye zencir gibi dağlar

Bir türbe ki ruhum, gelen ağlar, giden ağlar!

"Onu Bir Gün Görmedim" adlı şiirinde bu marazî aşkın derin köklerini bulmaktayız.

Onu Bir Gün Görmedim

*Yüzüme sert çizgiler çekti senin adını,
Hasret saatlerini saydı saçımda aklar
Senin ağzından çıkan bir cümlemin tadını
Ne bugün içki verdi, ne bu gece dudaklar!*

*Sorma, nasıl yollarda tutunabildiğimi,
Nasıl siyah rüzgâra yasımı sildiğimi...
Görür görmez kapıda yere devrildiğimi
Ürperdi bir tekinsiz kedi gibi sokaklar*

*Gece muzlim şeklini bana çizmezse perde,
Sesin bir sırça gibi kırılmazsa içerde,
Beni bugün serilmiş görenler orta yerde,
Yarın da bir çukurun dibinde bulacaklar...*

Faruk Nafiz, Servet-i Fünûn'dan gelen bu etkinin rüzgârına kendisini kaptırmıştır. İster istemez aynı duygular aynı imajlar arasında gidip gelmiştir. Bu akımın yarattığı monotonluğu kırmak için şiirlerinde başka temalara atlamıştır. Ama tema kadın olunca kendini o konuda yenileştirememiştir. Ancak şunu özellikle ifade edeyim ki şairin şiirlerinde görüldüğü gibi bir hasta ruha sahip olduğunu söyleyemeyiz. Gerçi hayatında acı geçmiş aşkları olmuştur ama bu normal bir insanın tepkileri derecesinde kalmıştır.

Yukarıda da söylediğim gibi klişe özelliği taşıyan söyleyişlere Faruk Nafiz biraz fazlaca kendini kaptırmıştır. Oysaki birçok şiirlerinde hayata bağlılık, dinamizm onun hasta bir ruha sahip olmadığının en açık belgesidir. Üslûbundaki tabîlik, sevimlilik ve samimiyet, Türkçeyi bütün güzellikleriyle kullanma becerisi onu diğer şairlerden farklı kılmıştır. Kısaca onu Türk lirik şiirinin büyükleri arasında ilk sıralarda göstermek yerinde olacaktır. "Şeytan" adlı şiirinde; aldatılma sonucunda, sevgili önünde hırsına kapılma, kendini kaybetme, sevgiliyi kan tükürecek derecede dövme, bundan zevk alma, bir heyecan olarak karşımızda durur.

*Beni aldatma diye inlerdim arkasından,
Zaman zaman onu en acı sözlerle kırdım
O yalan söyledikçe ben coşar, çıldırırdım.
Yalvarmak ister gibi boşluklara açılan
Kollarıyla önümden sıyrılan bu yılan
Saçlarından tutarak yere çarpar, döverdim
İşte yalnız o zaman sükûn bulurdu derdim.
Çıplak teninde izler kaldıkça pençe pençe
Bir derin zevk olurdu ruhuma bu işkençe!
O haykırdıkça ruhum daha mesut olurdu,
İçimde bin canavar bir ağızdan solurdu.
Solgun dudaklarından sızarken bir damla kan
Beni çılgın sanırdı gülüşlerime bakan.*

"Ölümü Hatırlatan Kadın" şiirinde sevgiliyi yaşamının bir paradoksu olarak görme yerine, ona baktıkça ölümü hatırlamasıyla, onun dizelerinde marazî bir boyutu görmenin hayretini yaşamaktayız.

Ölümü Hatırlatan Kadın

*Kayalıklarda gördüm seni, bir sisli günde,
Fırtınadan saçların çözülmüş bir demetti.
O kayalıklarda ki bir yıl evvel üstünde
Çöllerden âşık dönen bir genç intihar etti...*

*Seni her nerde, artık, her ne surette görsem
Bir gölgenin duyarım ruhuma düştüğünü.
Ben de o âşık gibi burda bir gün ölürsem,
Tanrım mukaddes etsin seni gördüğüm günü!*

*Kayalıklarda bir genç öldüğü gün beldenin
Halkı seni karanlık rüyalarında görmüş
Ey, yâdı gönümüzden çıkmayan âfet, senin
Sevmediklerin değil, sevdiklerin ölmüş.*

*Bâzı ruhum kararır kefenlerden, mezardan,
"Yok mu, Rabbim, ölümün bir güzel şekli?" derdim.
O kayalıklarda ilk seni gördüğüm zaman,
Hayalîmle ölüme en güzel şekli verdim.*

*Başka bir gözyaşını dudaklarında silsen,
Ürpererek bu, derdim, mezardan bir nefestir,
Buna kıskançlık deme, bence yalnız değil sen,
Seni gören göz bile ne kadar mukaddestir.*

*Kimse karşısında belki titremez gönlüm kadar
Bense hâlâ korkarım dizinde ağlamaktan
Teması korku veren tatlı bir ölüm kadar.
Daha hoştur kalbime görünüşün uzaktan...*

Faruk Nafiz Çamlıbel'in şiirlerindeki aşkı ve bu aşkın derecesini öğrenmek için; Sabahat Emir ile ölümünden bir süre önce 1973 yılında yaptığı bir mülakattaki düşüncelerine bakmak gerekir: "Bence yaşamın özü aşktır, sevmektir. Aşk insanı yeniler, mutluluk verir, hayata bağlılığını artırır, dünyasına renk katar. Aşkın benim hayatımda yeri büyüktür. Aşk için yaşadım ben..." Özlemi, aşkı, beklemenin zorluğunu, ümitsizliği, çaresizliği en güzel anlatan şiirlerinden biri "Yuvamın Kuşuna" şiiridir. Bu şiiri okuyunca Faruk Nafiz Çamlıbel'in duygularının derinliğini hissetmemek mümkün değildir.

Yuvamın Kuşuna

*Pusu kurdum düşmek için eline,
Yıllar var ki yollarını kolladım.
Seni sordum esen hazan yeline,
Uçan kuşla sana selâm yolladım.*

*Yolda seni bir bekleyen var diye
Gönderdiğim sözü eller yitirdi
Ne çevrildi giden rüzgâr geriye
Ne turnalar senden haber getirdi.*

*Ya duymadın, ya uymadın sözüme,
Sormadın ki benim çilem kaç yıllık?
Beklemekten kan yürüdü gözüme,
Göğe vurdu gönlümdeki kızıllık.*

*Yıllar geçti, ne gelen var, ne giden!
Gurbet elde kaldı boynum bükülü.
Ne gülleri soldurdun sen hasetten,
Ne susturdum ben sazımla bülbülü.*

*El tanıdım senden gayri yârımı.
Yalnız seni benimsedim git gide.
Başka gözler delememi bağırmı,
Kalbimi hiç kullanmadım sevgide.*

*Yeni baştan hazırladım sazımı,
Yazdım, Aslım, gözlerine mâniler.
Ak alnımda kara duran yazımı
Elbet dedim günü gelir, yâr siler.*

*Mevsimidir, geleceksen gelmeli
Gözlüyorum sende bir ilkbahar ben.
Talihimi döndürecek o eli
Gözlüyorum ölünceye kadar ben...*

C. Eserleri:**a.) Şiir Kitapları**

- 1.Şarkın Sultanları (Aruzla, 1918)
- 2.Dinle Neyden (1919)
- 3.Gönülden Gönüle (Aruzla, 1919)
- 4.Çoban Çeşmesi (1926)
- 5.Suda Halkalar (Aruzla, 1928)
- 6.Bir Ömür Böyle Geçti (Seçme şiirleri, 1932)
- 7.Elimle Seçtiklerim (Seçme şiirleri, 1935)
8. Akarsu (1936)
- 9.Boğaziçi Şarkısı (Sadettin Kaynak'la birlikte, 1936)
- 10.Akıncı Türküleri (1938)
- 11.Tatlı Sert (Deli Ozan, Çamdeviren takma adlarıyla yazdığı mizahî şiirleri, 1938)
- 12.Heyecan ve Sükûn (Seçme şiirleri, 1959)
- 13.Zindan Duvarları (Aruzla, 1967)
- 14.Han Duvarları (Seçme şiirleri, 1969)
- 15.Gurbet ve Saire (Seçme ve yayımlanmamış şiirleri, 2003)

b.) Oyunları

- 16.Kanbur (1922)
- 17.İlk Göz Ağrısı (Paul Hervieu'dan adepte, 1922)
- 18.Canavar (Manzum oyun, 1925)
- 19.Sevk-i Tabîi (H. Kistmaeckers'den adepte, Sermet Muhtar Alus'la birlikte, 1925)
- 20.Numaralar (1928)
- 21.Akın (Manzum oyun, 1932)
- 22.Özyurt (1932)
- 23.Kahraman (1933)
- 24.Yangın (1933)
- 25.Bir Demette Beş Çiçek (1933)
26. Ateş (1939)
21. Dev Aynası (1945)
- 28.Yayla Kartalı (1945)

c.) Romanları

- 29.Yıldız Yağmuru (1945)
- 30.Ayşe'nin Doktoru (1946)

KAYNAKLAR

- 1.Behçet Necatigil, *Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*, Varlık Yayınevi, 1276 Faydalı Kitaplar: 10, 4. Baskı, Ekin Basımevi, İstanbul (Nisan) 1967, s. 79-80.
- 2.Yusuf Ziya Ortaç, *Faruk Nafiz Çamlıbel-Hayati ve Eserleri*, Cumhuriyet Kitabevi, İstanbul 1937.
- 3.Hilmi Yücebaş, *Bütün Cepheleriyle Faruk Nafiz Çamlıbel*, İstanbul 1974.
- 4.Mehmet Kaplan, *Cumhuriyet Devri Türk Şiiri*, 1. basım, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yazıları:7, İstanbul 1973, s. 3-20.
- 5.Atilla Özkırımlı, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi*, Cilt: 2,4. basım, Cem Yayınevi, İstanbul 1989, s. 313-314.
- 6.Ali İmren, *Faruk Nafiz Çamlıbel-Hayati ve Eserleri*, Türk Edebiyatı Klasikleri, Yeryüzü Yayınevi, Ankara 2002.
- 7.Kenan Akyüz, *Batı Tesirinde Türk Şiiri Antolojisi*, 3. basım, Doğu Matbaacılık, Ankara 1970, s. 842-876.
- 8.*Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. Devirler/ İsimler/Eserler/Terimler. Dergah Yayınları, Cilt:2, İstanbul 1977, s. 114-116.
- 9.Sabahat Emir, "Faruk Nafiz Çamlıbel Diyor ki...", *Türk Edebiyatı Dergisi*, Sayı:13,1973.

AZƏRBAYCAN-TÜRKİYƏ SÖVDESİ**Doğən KAYA (Mahcubî)**

Odlu ürək yuxulardan oyandı
 Gözlər ağlayanda nara o yandı
 Könlüm iki yerdən vaz keçəbilməz
 Birisi bu yandı biri o yandı

Xocalıda yaş tökənlər hardadı
 Qaçqınların göyə çıxdı hər dadı
 Bülbülün məkanı indi xardadı
 Fələyin zərbəsi qəlbi oyandı

Vətən dərdi illərimdən il çaldı
 Neçə aşiq türkü yaxdı tel çaldı
 Mahcubî'nin yarasına əl çaldı
 Hamısı da öz dərdinə uyandı

ÇAĞIR BENİ**Ömer EMECAN**

Yürüdügüm her sokakta kokun var
 Hanımeli ıhlamur da gülde Sen
 Yağmur yağsa rüzgâr esse silemez
 El duada gönüllerde dilde Sen
 Yürüdügüm her sokakta kokun var

Her adımım beni Sana çekiyor
 Elim kolum ayaklarım ve tenim
 Bir yolcu ki yalın ayak o benim
 Ruhum kölen öyle özgür bedenim
 Her adımım beni Sana çekiyor

Pusulatsız gemi varmaz limana
 Sensiz gönül deryalarda hardadır
 Kulaç-kulaç gelmekteyim yanına
 Bir umman ki daldı gönül zordadır
 Pusulasız gemi varmaz limana

Anladım ki vuslat muhal şey değil
 Bir yaprak ki daldan düşer gazeldir
 Hesap günü rahmetinden bol ne var
 Rahmet varsa ölüm öyle güzeldir
 Anladım ki vuslat muhal şey değil

Çağır beni seçeneğim yok başka
 Yanılırim unuturum ser serserem
 Affetmemek Sana mahsus hal değil
 Hoş gör bazen kavlimizden dönersem
 Çağır beni seçeneğim yok başka

FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL

Yunus KARA

İstanbul'da doğan Faruk Nafiz, 1898 senesinin 18 Mayıs'ında. Babası Süleyman Nafiz Bey, annesi Fatma Ruhiye Hanım'dır. Baba tarafından Trabzonlu bir aileye mensuptur.

Bakırköy Rüşdiyesi, Hadika-i Meşveret İdadisi ve yarım bırakılan tıp tahsili. 1917 senesinde İleri Gazetesi'nde başlayan çalışma hayatı. Gazetecilikten tam dört sene önce "Saat" isimli şiirle bir çocuk dergisinde başlar şairlik macerası. Ülkenin kaderiyle yoğrulan, gazetecilik ve şairlikle şekillenen yetmiş beş yıllık dolu dolu bir hayat. Milletimizin son bir asırlık macerası ile yan yana yürüyen kader çizgisi.

Adını edebiyat çevrelerine ilk defa "Edebiyat-ı Umumiye" Dergisi'nde yayımlanan "Şarkın Sultanları" isimli şiir ile duyurdu. Önceleri aruz vezni ile yazıyordu. Kendisine Yahya Kemal'i "üstat" kabul ettiği bu dönemde yazdığı şiirlerle "aruzun son büyük isimleri" listesine yazdırmıştır adını. Nitekim bu dönem şiirlerini 1918'de "Şarkın Sultanları", 1919'da "Dinle Neyden" ve "Gönülden Gönüle" adlı kitaplarında topladı. Çok erken yaşta şiirleri, dönemin geçlerinin meclislerinde okunan, ağızdan ağza dolaşan eserler arasına girmiştir. Nihat Sami Banarlı, "onun şiirindeki devamlı hamleleri bu sevilmenin kuvvetli tesirine" bağlamaktadır. Aruzu, bir Türk vezni haline getiren "Muallim Naci, Tefik Fikret, Mehmet Akif, Ahmet Haşim ve Yahya Kemal zincirinin son usta halkasıdır. Kendine örnek aldığı büyük şair Yahya Kemal tarafından da bu yönüyle takdir edilmiştir:

*"Bir lüblüdür, cihanda elezz-i lezaizin,
Her mısra-ı güzidesi Faruk Nafiz'in."*

Söyleyişine mazhar olmak Faruk Nafiz'in şiirinin gücü bakımından oldukça önemlidir. Daha sonraki yıllarda başladığı hece vezni ile de aynı şiiriyeti yakalayan şair, "Beş Hececiler" diye adlandırılan ve "Enis Behiç Koryürek, Yusuf Ziya Ortaç, Halit Fahri Ozansoy, Orhan Seyfi Orhun" ile birlikte "Hecenin Beş Yıldızından" biri oldu. Hece vezninin yaygınlaşmasında çok önemli bir görev üstlendi. Özellikle hecenin 7+7 veznine büyük bir işleklik kazandırmış, bu kalıbı aruza yakın bir ahenk ile kullanmıştır.

Doğma büyüme bir İstanbul delikanlısı olan Faruk Nafiz, Milli Mücadele'nin en yoğun olduğu günlerde Ankara'ya geçerek gazete temsilcisi olarak. Sene 1922'dir. Aynı yıl Kayseri Lisesi'ne edebiyat öğretmeni olarak atanır. İstanbul'da başlayıp Ankara üzerinden Kayseri'ye uzanan bu yolculuğun izleri yıllar sonra Han Duvarları şiirinde gösterecektir kendini. Kayseri yıllarının ikinci bir kazanımı daha vardır edebiyatımız açısından: Behçet Kemal Çağlar... Çünkü Faruk Nafiz, bu yetenekli çocuğun öğretmeni olmuştur Kayseri Lisesi'nde.

1924'te Ankara'ya gelen şair Ankara Erkek Muallim Mektebi ve Ankara Kız Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapar. Cumhuriyet'in Ankara'dan başlayarak bütün Anadolu'nun taşına toprağına nüfuz etmesine tanık olur.

1926 senesinde Hayat Mecmuası'nda yayımlanan "Sanat" isimli şiiri Faruk Nafiz'in ve Faruk Nafiz Şiiri'nin mısralaşmış bir beyannameyi gibidir. Şair bu eseriyle Batı hayranlığının ve taklitçiliğinin karşısına Türk insanını ve binlerce yıllık Türk Kültürünü çıkarmaktadır.

*Sen kubbesinde ince bir mozaik arar da,
Gezersin kırk asırlık bir mabedin içini,
Bizi sarar bir sülüs yazı görsek duvarda,
Biz heyecan verir bir parça yeşil çini...*

Kendisinden farklı düşünenlerle de hiç tereddütsüz yolunu ayırmaktadır:

*Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz.
Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun... Ayrılıyor yolumuz.*

O, tam bir aşk şairidir. Onun şiirinde işlenen her konuyu aşk çatısı altında yorumlamak gerekir: Türk Dili aşkı, tabiat aşkı, vatan aşkı, millet aşkı...

1928 yılında dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati'nin başkanlığında kurulan "Şark Vilayetlerini Tetkik Heyeti" ile birlikte Sivas, Erzincan, Gümüşhane, Trabzon, Erzurum ve Kastamonu'yu gezer. Bu hadise onun edebiyat hayatında adeta bir dönüm noktasıdır. 1932'de tekrar İstanbul'a döner. En güzel memleket şiirlerini bu yıllarda yazar şair. Behçet Kemal Çağlar ile birlikte yazdıkları "Onuncu Yıl Marşı" da bu yılların ürünüdür.

Kayseri Lisesi'nde başlayan öğretmenlik mesleğini Vefa Lisesi, Kabataş Lisesi ve Amerikan Kız Koleji'nde 1946 senesine kadar devam ettirir.

Beş Hececi arkadaşlarından Enis Behiç etrafında şekillenen "ruh çağırma" seanslarına onun çok az bilinen ve ilginç yönlerinden biridir. Bu seanslarda çağrılan Mevlevi Şeyhi Çedikçi Süleyman Efendi ile arkadaşı şair-yazar Enis Behiç Koryürek'in kurduğu münasebetin şahitlerinden biri olur.

Ankara'daki bir otel odasına kapatılarak dönemin ideolojisine uygun dört adet tiyatro eseri yazmaya zorlanması onun hayatındaki ilginç hadiselerden bir diğeridir. Yaz boyunca Ankara'daki otel odasından dört ay dışarı çıkamayan Faruk Nafiz bu süreçte tam yirmi beş kilo verir. Sağlığı ciddi bir şekilde bozulur. "Akın, Özyurt ve Kahraman" adlı piyesler bu sıkıntılı günlerin ürünleridir.

Ancak hiç şüphesiz ki bu macera Faruk Nafiz'in en zor günleri değildir. 1946'da İstanbul'dan milletvekili seçilen şair, 1960 Darbesine kadar mebusluk yapar. Darbeden sonra Adnan Menderes ve arkadaşları ile birlikte Yassıada'ya gönderilir. Bunca yıllık hizmetinin ve sanatkârlığının hesabını Yassıada Mahkemesi karşısında vermek zorunda kalan Faruk Nafiz, zindanda yazdığı şiirlerini -Han Duvarları Şirinden mülhem bir isimle- Zindan Duvarları adıyla 1967 senesinde kitaplaştırır:

*Bilmiyor gülmeyi sakinlerinin binde biri;
Bir vatan derdi birikmiş bir avuçluk karada.
Kuşu hicran getirir, dalgası hüsrân götürür;
Mavi bir gözde elem katresidir Yassıada.*

Bu hadise onun şair gönlünü ziyadesi ile kırmıştır. Daha önce Ankara'da bir otel odasına onu kilitleyen zihniyetin bu defa kanuni gerekçelerle (!) bir ada hapisanesine atması, mahkeme huzuruna çıkarmasını ölene kadar affedemez. Çünkü kırılan kalp tamir edilmez.

*"Evler yıkılır, köyler olur hâk ile yeksân,
Virân yeri birkaç yıla varmaz onarırlar.
Yalnız şu gönül mülkü harap olmaya görsün;
Tamire yetmez onu dünyada onu asırlar."*

Milletimizin son bir asırlık macerasına hayatı ve kalemi ile şahitlik etmiştir: Balkan Harbi, Birinci Dünya Savaşı, Çanakkale, Osmanlı'nın çöküşü, milli uyanış, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet'in ilanı. Tek parti yönetiminin sıkıntılılarına Genç Türkiye Cumhuriyeti ile beraber göğüsler. Çok partili sistemi ülke toprağına taşıyan isimler arasındadır. Ve aynı isimlerle beraber tutuklanarak Yassıada'ya gönderilir.

Kuşkusuz ki en tanınmış şiiri Han Duvarları'dır. Bu şiir için, "odama kapanarak dört günde yazdım, Türk Yurdu'nda çıktı. Birisi görecekti diye adeta utanıyordum. Ama kısa sürede çok meşhur oldu." Diyen şair, eşi Azize Hanımın ifadesine göre "çalışırken odasına kapanır ve çok gergin olurdu. Bu esnada sürekli sigara içerdi."

Ciddi bir mizah yönü vardır. Çamdeviren, Akıllı Ozan, Kalender ve Deli Ozan takama adları ile yazdığı mizahi şiirler Karikatür ve Akbaba dergilerinde yayınlanır. "Serbest şiir nedir?" sorusuna verilen; "okuyup okumamakta, beğenip beğenmemekte serbest olduğunuz şiire serbest şiir denir" cümlesi ona aittir.

Daha ziyade şairliği ile tanınan Faruk Nafiz'in, tiyatro ve roman alanında da çok sayıda eseri vardır. 1973 senesinde bir gemi seyahatinde ölen şair şiirinin formülünü de şu şekilde vermiştir:

*Varsın seni ömrünce azabın kolu sarsın,
Şair! Sen üzülükçe ve öldükçe yaşarsın!*

DESTE DESTE DERTLİ ÇİLEKEŞ ÂŞIK FERRAHİ

Halil ATILGAN

*"Ferrahi bir uğrak verdik dünyaya
Bazı atlı gezdik bazı da yaya
Elveda etmeye helâlleşmeye
Sabah sabah hoş geldiniz haneme"*

Mızrabını sazının tellerinde hoyratça gezindiren adam her nağmede ömründen bir zaman dilimini cömertçe önümüze seriyordu ve diyordu ki:

*"Neler geldi girdi benim düşüme
Felek bu dertleri taktı peşime
Bir yazı yazın ki mezar taşıma
Ferrahi dünyada gülmemiş deyin"*

Evet, Ferrahi kimdir? Âşık Ferrahi'nin babası Mustafa Ergat, Siirt'in Eruh Kazası'nın Kever Köyü'ndendir. 1914-1918 yılları arasında memleketinden göç ederek Adana'nın Ceyhan Kazası'nın Kurtkulağı köyüne yerleştiği bilinmektedir. Bu köyde hayatını kazanmaya çalışan Mustafa Ergat, çok kısa zamanda kendisini köy ahalisine kabul ettirir ve sevilen biri olur. Hele zamanın şöhretli zenginlerinden hemşehrisi İbrahim Koruklu'yla tanışınca yıldızı iyice parlar. İbrahim Koruklu onu Ceyhan'da mahalle bekçiliği görevine getirtir, ardından da Ceyhan'ın Küçük Mangıt Köyü'nden bir kızla evlendirir.

Hemşehrisi İbrahim Ağa'nın gözüne girmeyi başaran Mustafa Ergat, onun sayesinde Ceyhan'ın sevilen ve sayılan bir siması olur. Fakat bu arada Küçük Mangıt köyünden evlendiği karısı ölür. Karısını kaybeden Mustafa Ergat yine İbrahim Koruklu tarafından, bu sefer de Ceyhan'ın Kıvrıklı köyünden Osman Metin (Çingil Osman)'in bacısı Emine ile evlendirilir. Mustafa Ergat'ın bu hanımdan 1934 yılında Mehmet Ali, (Âşık Ferrahi) sonra da Sabiha olmak üzere iki çocuğu dünyaya gelir. Mustafa Ergat'ın hayat çizgisi İbrahim Ağa'nın ellerinde yükselmeye devam etmektedir. Artık Mustafa Ergat Ceyhan'ın tütün kolcusudur. Bu görev ona daha büyük bir çevre ve ün kazandırır. Ancak, Mustafa Ergat görevinin şuurunda bir tütün kolculuğu sevdasına kalkışınca işler tersine döner ve bir gün, bilerek ya da bilmeyerek, zamanın tanınmış zengini İbrahim Koruklu'nun adamlarını, kaçak tütün satarlarken yakalatır. Böylelikle Ağa'ya ihanet etmek gibi büyük bir çılgınlığa düşen Mustafa Ergat feci şekilde dövülür. Yediği dayak sonucu aklını oynatır ve bir gün evini barkını terk ederek, çeker gider. Ceyhan'a bir daha da dönmez. Onun için nerede, ne zaman öldüğü dahi bilinmemektedir. Babasının gidişinden çok kısa bir süre sonra annesini de kaybeden Mehmet Ali'yi ve kız kardeşini, dayısı Osman Metin (Çingil Osman) yanına alır. Daha 7-8 yaşlarında hayatin cilvesi ona başka bir dünyanın kapısını aralar. Mehmet Ali, köy tarafından Halil Turan'a besleme olarak verilir. Halil Turan'ın kapısında uzun bir zaman çobanlık yapan Mehmet Ali'nin işe yatkın olduğunu anlayan dayısı onu tekrar yanına alır. Bu sırada kız kardeşi de evlenir. Artık tamamen yalnızdır. Köyün sığırlarını güderek, traktör sürerek ekmeğini kazanmaya çalışır.

Derler ki; Çoban Mehmet Ali on iki yaşındayken bir gün, bir rüya görür. Rüyasında bir kıza âşık olur. Bu aşk onu âşık yapar; sığır gütmeye yarayan değneğini saz yapar, dilini açar, gönlünü kanatlandırır, onu "*Âşık Ferrahi*" yapar. Aşığıımız, bir yandan yaşamaya, ekmeğini kazanmaya çalışırken; bir yandan da dağda, bayırda, kumda bir başına alfabenin hem eskisini hem de yenisini sökmeye çalışır. Başkaları için zor olan, onun için hiç de zor olmamıştır. Gayretleri sonunda Karacaoğlan'ın, Kerem'in, Âşık Garip'in kitaplarını okuyabilecek duruma gelir. Hatla sadece aşk hikâyeleri, şiirleri okumakla kalmaz, yazmaya da başlar. İlk şiirlerini bir defterde toplar. "*Mahsun Çocuk*" adını verir. Fakat ne yazık ki, bu defter günümüze kadar ulaşamaz.

1954 senesinde Âşık Ferrahi İstanbul'dadır. Ayazağa ve Zeytinburnu Süvari Bölüğü'nde askerdir. Ancak askerliği sırasında tüberküloz hastalığına yakalanır. Hava değişimi için köyüne gönderilir. Fakat hastalık geçmediğinden, tekrar asker ocağına dönemez. Bu hastalık Ferrahi'nin hayatında adeta yeni bir dönemin başlangıcı olur. Asker ocağına bir daha dönemeyen Ferrahi'nin verem olduğunu anlayan dayısı, çocuklarını bu bulaşıcı hastalıktan korumak için, onu evinden uzaklaştırır. Bu yüzden Ferrahi de köyünü terk eder, ya da terk etmek zorunda kalır. İlk gittiği yer Ceyhan, ilk gördüğü dostu Hamit Zorba'dır. Hamit Zorba, çalıştığı çiftlikte ona da bir iş ayarlar. Ferrahi, bir müddet burada çalışsa da traktör sürmek pek işine gelmez. Çünkü O; "*Mahsun Çocuk*"una yeni şiirler ekleyecektir, yeni türküler çığıracaktır. Sene 1958'dir. Elinde Kayserili Ömer Usta'nın yadigarı sazı ile varır gider Ceyhan'daki Şevket Eser'in saz evine. Saz çalmadaki ilk marifetini, yani Şevket Eser'in tabiriyle "*Gam yapmasını*" öğrenir. Bu çalışmalar yavaş yavaş, ama daha bilgili ve şuurlu bir şekilde Ferrahi'nin rotasını âşıklar dergâhı'na yöneltir. Artık aşığıımız sazıyla, sözüyle ve korkunç kaderi ile bir başına ömür sürmeye başlar. Nereye, ne zaman gideceği; kime, nasıl uğrayacağı belli değildir. Çünkü O;

*"Neyleyim serveti, neyleyim malı
Şimdi bir serseri Ferrahi'yim ben" der...*

Âşık Ferrahi'nin hayatının bundan sonraki dönemlerine baktığımızda, onu türlü dertlerle, hastalıklarla, sevinçlerle iç içe bir hayat kavgasında görürüz. Zaman zaman tıpkı diğer âşıklar gibi o da kendisini ispat etmek için "Âşıklar meydanı"na çıkmaya başlar. Düzenlenen şenliklerde, sazıyla sözü dost olunca, Âşık Ferrahi'nin bütün yurt köşelerine yayılan haklı şöhreti ortaya çıkar. Bu sırada Adana'nın Kürkçüler köyünde bir düğün gecesi, görüp tanıştığı akrabadan bir kıza gönül verir. Kısa bir süre sonra alıp kaçıran kıza, getirir köyüne, 1959'da onunla evlenir. Sırasıyla biri kız, ikisi erkek üç çocuğu olur. Kızına anasının adını (Emine), ikinci çocuğuna babasının adını (Mustafa¹), son çocuğuna ise, Konya Âşıklar Bayramı'nda tanıştığı Fevzi Halıcı'nın isteği üzerine, Mevlana'nın Türbesi yakınında mezarı bulunan Konya'lı şair Şem'in adını verir.

1960-1961 yılları arasında dayısından kalan 35 dönümlük tarlasını satarak Kıvrıklı Köyü'nden Adana'ya göç eder. Sinanpaşa Mahallesi Kışla Caddesinde bir saz evi açar. Burada bir yandan bu işin meraklılarına saz dersi vermeye çalışır, bir yandan da plak satarak geçimini sağlar. Bu çalışmalar Adana'daki sanat çevresi tarafından ilgiyle takip edilir. Hatta başta Adana Radyosu olmak üzere İzmir ve İstanbul Radyolarında programlar yapar. Yaptığı programlarda okuduğu "*Ela gözlü nazlı yâri, Ah neyleyim gönül senin elinden ve Hasta gönlüm divaneder durmuyor*" adlı türküleri çok ünlenir. Türkülerinin ünlenmesi onun Anadolu'ya dalga dalga yayılmasına vesile olur. Ancak Ferrahi'nin mutluluk yıldızı pek fazla ömürlü olmaz. Çünkü askerdeyken yakalandığı verem hastalığı günbegün kendisini iyice hissettirmeye başlar. Her gün biraz daha artan dertlerinin acısıyla yalvarır Allah'a,

*"Der Ferrahi takat kalmadı bende
Her türlü yareler açıldı tende
Yarap bu derdimin dermanı sende
Bu derdime çare çare Allah'ım"*

Bu çaresizlikler içerisinde biricik kıızı Emine'ye beş yaşındayken hem okuma-yazmayı, hem de saz çalıp türkü söylemeyi öğretir Ferrahi. Ama dertler daha gaddar, daha acımasız olmuştur artık. Kötünün kötüsü, beterin beteri; gırtlak veremidir.

*"Der Ferrahi kime diyem halimi
Konuşurken sakat ettin dilimi
Yara açtın göğsüme büktün belimi
Vücudumu delik delik eyledin"*

Evet, çalıp söyleyen, konuşan, minarelerden ezan okuyan bir Ferrahi yok artık. Sakat olan bir dilin bedeni, sessiz ve işaretlerle konuşan bir beden var. Buna rağmen Ferrahi yine metanetini yitirmez. Zira kendisinin sazı ve Emine'sinin sesi vardır. Var olanları değerlendirir. Kendisi çalar, Emine okur türkülerini. Artık Ferrahi bir âmâ kıızı onun değneği olmuştur. Bu beraberlik alır götürür onları, ilden ile dilden dile ve 1967'de ikincisi yapılan Konya Âşıklar Bayramı'na. Kendisinin çalıp kızının okuduğu "*Ela gözlü nazlı yâri*" türküsüyle türkü dalında birinci olarak Mihri Hatun, 1968'de ise yine kızıyla beraber türkü dalında Köroğlu birincilik ödülünü almaya hak kazanırlar. Şanına şan katan birincilikleri onun daha da geniş kitlelere sesini duyurmasına sebep olur. Ama ne yazık ki dertler bir türlü bırakmaz yakasını "*bahtı kara Ferrahi'nin*". 1969 senesinin 22 Nisan'ında, hayatının en verimli çağında, daha 35 yaşında iken göçer gider bu dünyadan. Geriye otuz beş yılın bela dolu bir hayat hikâyesinin kahramanını bırakır. Gün görmeden, murat almadan Emine'sine kavuşmadan kara toprağa gömülür. Geriye Emine'den doğan, Emine'ye âşık olan, kızına Emine adını veren çilekeş bir Ferrahi kalır bizlere.

Kızı Emine; Emine Ferahi adıyla onun adını yaşatmaya, türkülerıyla, destanlarıyla geçmişini günümüze taşımak için babasının yolunda hızla ilerlemeye çalışır. Adana gazinolarında, çay bahçelerinde, babasının türkülerini okuyarak yoluna devam eder. Müthiş bir ses güzelliğine sahip olmasına rağmen şansı yaver gitmez. Güzelim sesi istediği gibi kullanamaz. Zira elinden tutanı yoktur. Kimsesizdir. Buna rağmen o yılmadan yolunda ilerlemeye devam eder. Müzik piyasasının kaplanlarına av olmamak için elinden gelen gayreti gösterir. Bu zaman içinde bir evlilik yapar. Bu evlilikten bir kıızı olur. Fakat ne acıdır ki yaptığı evlilik ayrılıkla sonuçlanır. Annesinin evlenerek Kıbrıs'a gitmesi işini daha da güçleştirir. Bu zaman içinde başını taştan taşa vurur. Ceyhanlılardan, Kıvrıklılardan, Sinanpaşa Mahallesi sakinlerinden, Adanalılardan bir el uzansın ister. Ama maalesef Âşık Ferahi'nin yadigârı olan kıızı Emine'ye hiçbir el uzanmaz. Hayatla boğuşmaya devam ederken babasının hastalığına yakalanır. Oda babası gibi:

*"Yarap bu derdimin dermanı sende
Bu derdime çare çare Allah'ım"*

diyerek Allah'a yalvarır. Fakat yalvarış, yakarış boşuna. İlaç parası yok. Emar parası yok. Sağlık güvencesi yok. Emine Ferrahi için her şey para. Para da onda yok. Kısaca: "Yok yok yoka karışmış tuz yok sabun yok". İşte bu yokluklar deryasında o da yok olur gider. Evet, Emine Ferahi babasının yolunda yürürken hastalık onu da çeker alır yanına. İflah olmaz. Babası gibi o da bu dünyadan murat almadan kara toprağa gömülür.

*"Gül, gül dedi bülbüle...
Bülbül gülmedi gitti...
Gül bülbüle bülbül güle
Yâr olmadı gitti..."*

HACET**Metin Önal MENGÜŞOĞLU**

Acele ederdi hayat yolunda
Teki ayağında kundurasının
Farkında olmuyor teki kolunda
Mahmurluğu düşmüş gün ortasının

Su mu götürmüştü o mu unuttu
Fısıldadı meleklerin yaşını
Kayan gözlüğünü güç bela tuttu
Hangi taşa çalsın şimdi başını

İpliği iğneye geçirmeliydi
Şu meret gözlüğü takmadan evvel
Çıkardı mı acep yoksa ki giydi
Tutarken esvabı görünmez bir el

Bir hacetlik iplik sürüp iğneye
Kenarda köşede sakladı durdu
Dünyanın söküşü gelirse diye
Olur olmaz yere hayaller kurdu

Elleriyle eskitmişti ömrünü
Dünyanın tedbiri kurtlanıyordu
Kapısı çalınsa bir doğum günü
Kimdir o demesi o kadar zordu

İğnedeki iplik bile çürümüş
İğne paslı, hayat suyu çamurlu
Kendi durmuş zaman almış yürümüş
Say ki bir an yaşamamış huzurlu.

HECE TAŞLARI 1. YIL FİHRİSTİ 15 MART 2015-15 MART 2016

- ADIYAN, Abdurrahman**
10/17 Yarı Koydun
- AKÇAY, Hasan**
5/9 Peygamber Sevdâlısı Bir Şâir: Nâbî, 10/13 Toz Kanatlı Kelebek: Necip Fazıl Kısakürek
- AKKANAT, Cevat**
1/13 Çenende Ben Olayım
- AKSUNGUR, Mustafa**
8/16 Uğurlu'nun Kızları
- ALIOĞLU, Hacer (Yakutî)**
5/15 Adam&Kadın Dediğin, 8/11 Bir Yere Sığmadı Bu Garip Başım, 10/15 Babasız Olan
- ANIK, Esat**
9/22 Aşk-ı İlahî (Tefekkür)
- Anonim**
8/3 Hoyratlar
- ARAS, Fatma**
1/18 Asıldım Kendime, 4/11 Sen Diye Diye
- ARIK, Mustafa Arif (Arık Ozan)**
10/4 Güzellerin Tireni
- ARSLAN, Ahmet**
4/8 Bir Mesajım Var, 9/18 Canlarım
- ARSLAN, Osman**
9/11 Ey Kalbim
- ÂŞIK CEMAL DİVANÎ**
2/19 Geçtim, 4/10 Geçmedi, 7/9 Dedim Demedi
- ÂŞIK HUZURÎ**
6/24 Tezatlar Destanı
- ÂŞIK REYHANÎ-ÂŞIK FIRKATÎ**
3/8 Âşık Reyhanî Âşık Firkatî (Yetik Ozan) Atışması
- ÂŞIK REYHANÎ**
11/3 Çiçek
- ATILGAN, Halil**
12/22 Deste Deste Dertli Çilekeş Âşık Ferrahi
- ATMACA, Seher**
2/20 Âşık Elesgerle Şemkirli Âşık Hüseyin Destanı-1, 3/14 Âşık Elesgerle Şemkirli Âşık Hüseyin Destanı -2-
- ATMACA, Tayyib**
1/24 Dünya Sahnesi, 2/18 Dükkân Kapanıyor, 3/23 Yol Arkadaşı, 6/15 4 Çarpı 4, 7/20 Şiirin Sesi, 8/20 Şiirin Sesi
- AVŞAR, Mehmet**
1/8 Eylül Düşünceleri, 4/21 Merde Yanarım, 9/4 İstasyon Caddesinde Üç Can
- AYAYDIN, Kibar**
9/20Tanpınar'ın Şiirinde Hülyalı Zamanlar
- AYAZ, Ahmet**
7/13 Sevgi Irmağı
- AYDIN, Hilmi**
7/12 Yandım Güzel, 10/12 Unuttuğum Günler
- AYDOĞAN, Ömer**
6/12 Mehmet Avşar'ın Şiirlerinde Söz Sanatları
- AYDOĞMUŞ, Günerkan**
6/10 Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, 10/18 Ay Yıldızlı Bayrak Getirin
- AYVALI, Mustafa**
6/4 İz
- BAKIR, Abdulhalik**
8/3 Hoyratlar
- BARIŞ, Rabia**
11/10 Ömür Dediğin

- BAŞ, Mehmet**
2/17 Sürgün, 3/18 Yabanda, 8/15 Güzel
- BEDİR, Emrullah**
5/23 Kendimi Buldum, 8/17 Bırakın Bu Şarkı Bir Daha Çalsın
- BENEKLİ, Mustafa**
6/21 Sebeb-i Hayat
- BERBERCAN, Mehmet Turgut**
5/11 Fener
- BERÇİN, Mustafa**
4/9 Çocuk
- BEYAZIT, Durmuş**
8/19 Kelkit Çayı
- BİLGİN, Arif**
2/6 Karakoç Ağabey
- BİNGÖL, İsmail**
3/12 Kardelen
- BİZAR, Muhammed**
4/14 Şehrazat, 8/9 Öğretmen
- BOSTANCI, Reşit**
8/14 Dörtlükler
- BULUT, Dursun**
8/19 Şirpençe/Miskin Aşk
- CEBECİ, Dilaver**
4/3 Ağıt
- CENGİZ, Köksal (Niyazkâr)**
4/8 Sitemim Gönlüme, 9/15 Bulunmaz, 11/18 Sitemkâr
- CESUR, Hasan Hüseyin**
4/16 Arzu Hal, 7/22 Rüya, 10/8 Limanda Bir Akşam
- ÇAMLİBEL, Faruk Nafiz**
12/3 Çoban Çeşmesi
- ÇITLAK, Ahmet**
1/20 Senden Yar Olmaz
- DAĞKILIÇ, A. Vahap**
4/22 Gülüm
- DEDEKURT, Temür Melik**
3/23 Türk'ün Dileği, 5/5 Şair Değilim, 7/24 İnsancıklar
- DEMİRTAŞ, Rasim**
12/9 Hurdacı Bahtiyar; Sis; Şair; Mart Sonu
- DEVELİ, Muzaffer**
8/11 Her Şiir Konuşur Bir Yalnızlıktan
- DİL, Sabri (Mestanî)**
9/21 Küstüm Duvara
- DOĞRU, Ahmet**
12/10 Düş Yolları
- DURMAZ, Mehmet**
1/23 Yoruldum, 2/9 Teslimiyet, 4/12 Şiir Treni, 8/23 Yüreği Isıtan Kar
- DURMUŞ, Hayrettin**
5/11 Yunus Emrem, 9/12 Taşın Yüreği Sızlar
- DURŞUN, Yusuf**
1/18 Çözemedim İnsanı, 4/19 Mahzun Çeşmeler, 10/11 Canıma Cemresi Düştü Leyla'nın
- ELİTAŞ, Hikmet**
5/22 Davetsiz Aşk, 11/17 Unut Deme
- EMECAN, Ömer**
12/19 Çağır Beni
- ERDOĞAN, Kenan**
7/5 Kurban
- ERGÜ, Muaz**
4/4 Dilaver Cebeci, Bir Söz Ustası...
- ERKENEKLİ, Mustafa**
3/22 Müptela, 9/6 Ölüsü Kaybolan Mezar

ERTUĞRUL, Atilla
7/13 Allah Diyor

ERYİĞİT, İbrahim
9/10 Büyülü Topaç

GENÇ, Nurullah
2/24 Rüyeydaya Ağıt

GENÇOSMANOĞLU, Niyazi Yıldırım
6/3 Hicret -I-

GÖKTÜRK, İsmail (Aczî)
3/13 Himmet Talebiyle -Nazire-, 6/23 Niyaz Makamında, 9/16 Medet Ya Sâhibel Emân

GÖRENLİ, Tahir
11/22 Sultanım

GÖRGÜN, Fikret
4/20 Kalır, 9/23 Gurbetten Sesleniş, 11/11 Sencilayın

GÖRKAŞ, İrfan
7/10 'Hece Taşları' Üzerine

GÖZÜKARA, Mehmet
1/10 Muhammes, 2/9 Ömür Tükenirken, 4/16 Zincirli Koşma, 8/10 Yalanlama, 10/19 Âşık Cemal Divani ile Âşıklık ve Âşık Edebiyatı Üzerine, 11/5 Sözü Doğru Yerde Söyleyen Adam: Âşık Reyhanî

GÜL, İsmail
5/22 Vururlar Seni, 7/23 Ne Bilsin, 9/18 Esme Deli Rüzgâr

GÜREL, Çağrı
4/11 Filistinli Çocuğun Ağdı

GÜRKAN, Halil
1/12 Gamla İslanırım, 4/7 Seyrederim Uzaktan, 9/14 İzdüşümü

İBRAHİMKIZI, Sevil
7/7 Samed Vurgun

İVGİN, Hayrettin
12/14 Faruk Nafiz Çamlıbel'in Şiirlerinde Kadın ve Marazî Aşk

HANAY, Ercan
5/19 Hasbihâl, 10/11 Sen Gittin Gideli

HASANNEBİOĞLU, C. Ünal
2/5 Akşam, 3/4 Sana Söyley Gibi, 5/4 Doğaçlama

KAFTAN, Ekrem
2/10 İstanbul'a "Koşma", 5/8 Güle Gazel, 8/13 Bugünün Dilberine, 11/23 Dilârâ'ya Mektup

KALENDER, Haşim
1/20 Gül Savurur, 4/15 Zaman, 9/17 Topladım Göçümü

KARA, Ömer (Kul Seymanî)
8/15 Oğlumla Sohbet, 11/18 Vatandaş Rıza

KARA, Yunus
2/15 Enel Aşk, 4/14 Bırakmadı Aşk Beni, 12/20 Faruk Nafiz Çamlıbel

KARACA, Halil
7/9 Muamma

KARAKOÇ, Abdurrahim
2/3 Gezinti

KARAKOÇ, Bahaettin
1/4 Tut Ki Hiç Tokat Yemedin

KARAMAN, Kadir
10/22 Benzersiz Hamal

KARAMIZRAK, Seyfettin
7/23 Elif Gibi Olamazsın, 10/24 Meğerse

KARASAKALLI, Habib
4/9 Memurun Hazin Rüyası, 6/21 Kasiyer Kız

KAYA, Durmuş
1/11 Hüzün Güncesi/Gazel, 3/10 Öptüm Aşkın Gözlerinden, 9/19 Meğer Gazeli

KAYA, Hüseyin
3/20 Buna Dünya Derler Hepisi Geçer, 5/16 Dağların Türküsü

KILIÇ, Lütfi
8/18 Sultanım, 11/12 Kara Yer

KISAKÜREK, Necip Fazıl
10/3 Geçen Dakikalarım

KOCA, Erol
10/18 Bir Kız Bilirim

KOÇ, Durmuş
10/15 Dosta Çağrı

KONÇ, Hasan
4/22 Kibir, 9/15 Sonsuz Aşkın İlk Basamağı, 11/17 Kurban Olayım

KOZANOĞLU, Ö. Kaplan
9/13 Gidenlerin Ardından

KÖKSAL, Mehmet Fatih
1/9 Kırşehir Türküsü, 3/24 Gazel, 6/23 Beklenen, 8/9 Senin Her Hâlin Şiir

KURBANOĞLU, Mustafa
7/22 Hak Hukuk Adalet

KURT, Celalettin
4/23 "İsimle Ateş", 7/14 "İsimle Ateş- II-"

KURTOĞLU, Mehmet
4/6 Döndüm Bir Hayale Ben, 5/6 Şairlerin Sultanı Nâbî, 9/8 Tanpınar'ın Şiiri, 10/8 Değilsin

KUTLU, İsmail
8/10 Yalanlama

KUTUZMAN, Seyit Ahmet
2/23 Gece Yaraları

MALKOÇ, Nihat
4/21 Ömür Dedişin

MEHTİYEVA, Sevil
7/15 Samed Vurgun ve Halk Dili

MENGÜŞOĞLU, Metin Önal
2/4 Suya Güzelleme, 5/24 Babamın Meşin Çantası, 9/24 Güzyaşı, 10/5 Necip Fazıl Şiirinin Tematik Kaynağı, 12/24 Hacet

MİCİNGİRT, Ömer Ekinci
12/10 Seni Düşündüm

MORTAŞ, Yasin
7/4 Eylül Kuşu, 9/6 Lal; Kül, 12/5 Kıyısız Şehir Türküleri

MUTLU, Ali Kemal
5/20 Naat, 7/5 Sana Diyecektim, 9/23 Anneme Name

Nabi
5/3 Sakın Terk-i Edebden Gazeli; Usandık Gazeli; Gelip Gider Gazeli

NAİB, Esad
10/16 Dicle

NOYAN, Erdal
3/11 Son Savaşın Galibi, 6/19 İki Ölüm Arasında; Muhacir, 12/9 Seni Bekliyorum

OĞUZ, Mustafa

3/18 Yâr Gazeli, 4/17 İkinci Yenicilerin Yeniliği
Ya Da Asıl Yenilikçi Şairlerimiz, 7/17 Şiirin
Hasına Dair, 11/10 Deli Gönül

ÖNDER, Hızır İrfan (Sükûfî)

5/14 Şikâyet, 10/17 Dönerim

ÖZALP, İsmail Kutlu

1/22 Türküler Darılıp saz da Susarmış, 2/16
Yalanlama, 6/20 Kadın

ÖZARSLAN, Metin

3/6 Nevi Şahsına Münhasır Bir Şair: Yetik Ozan,
5/21 Fırkatî - Reyhanî Bir Bile Değil [Ters Ayak
Değişme], 8/24 Dosta Gazel, 12/4 Kendini
Yazdıran Şiir

ÖZÇELİK, Mustafa

1/6 Yunus Emre'nin Şiir Estetiği, 10/9 Necip
Fazıl'ın Şiiri

ÖZDEMİR, Mehmet

2/22 Aşk Ölümlü Dünya Halidir, 3/9 Kartal
Yuvası Sevdam, 6/9 Ölü Kuş Resimleri

ÖZEL, Salih (Evrenî)

6/20 Gücendim

ÖZMEL, İsmail

7/12 Mevlânâ'ya Sesleniş

QASIMLI Məhərrəm

9/7 O Qızın Adı Nəydi

PARLAK, Ali

1/13 Vefasız, 5/14 Nasıl Büyüdük

PEKİN, Süleyman

5/15 İmanifesto, 9/22 Bir Teşehhüd Serisi Atış

PEKSÖZ, Nuri

2/18 Sahrada Kıran, 3/11 Söz, 6/5 Dağların
Türküsü, 9/14 Neden Gelmez, 11/19 Gelenek ve
Âşık Yaşar Reyhanî

PEKTAŞ, Mehmet

5/12 Geleneğin Çizgisinde Divan Şiiri, 6/16
Divan Şairi Nasıl Yetişir?, 12/11 Divan Şiirinde
Hecenin Gölgesi

PEKTAŞ, Yahya

8/18 Âmin

SAATÇİ, Önder

8/4 Irak Türkmenlerinden Bir Portre: Ata
Terzibaşı

SADIG, İslam

5/23 Vatan, Benden Sarı Başın Sağ Olsun

SAĞIR, İbrahim

1/19 Gece Düşünceleri, 2/14 Gel Eylediler, 3/19
Üstüne, 7/6 Sessizlik Şehri

SAPACALI, Bekir Yıldız

8/16 Gel Yaylaya Gidelim

SEFA, Mecid Teymurifar

6/9 Güzel Yârim, 11/22 Gülende Gözün

SELÇUK, Neva

8/22 Aşk Divanı; Hakikat Divanı

SERİN, Musa

11/9 Yörük Kızları

SEYRANİ,

1/9 (Başlıksız)

SEYİT KILIÇ

11/4 Nün Gazeli/Nev'i Gazeli

SOYAK, Murat

5/18 Ahmet Haşim'in Bir Mektubu Üzerine
Düşünceler

KAYA, Doğan (Mahcubî)

12/19 Azerbaycan-Türkiye Sövdesi

SUBAŞI, Muhsin İlyas

1/5 Yağmur, 2/11 Şiir ve Gelenek, 4/24 Biz
Çileyi Yol Eyledik

SUNA, Mustafa

2/14 Acılara Acı Kattım

ŞAHAN, Eyüp

4/20 Derdini Namerde Söyleme, 6/5 Hâkim Bey

ŞAŞMA, İbrahim

8/8 Sen Ağla Kâinat, 10/23 Kül ile Gül Üstüne

ŞİMŞEK Tacettin

9/5 Rubailer/bir, 11/15 Karakoç'a Rubailer

TAN, Hasan Fahri

3/9 S/ayıklama, 6/18 Beni; Nasuh

TANPINAR, Ahmet Hamdi

9/3 Aynalar

TOPBAŞLI, Mahmut

5/8 Ardına Düşüm, 10/12 İlham Yağmuru

TURAP, Azade

6/19 Bihaber, 9/13 Bilesin

TÜRKHAN, İbrahim

9/12 İntizar

TÜRKMEN, Ali

8/12 Efendim

TÜRKMEN, Şükrü

12/13 Mektup

TÜRKYILMAZ, Muhammed Emin

5/19 Aslıma Döndüm, 10/22 Beyanat

UFUK, Harika

8/17 Sevgi Çağlayanım

URFALI, Bekir

4/15 Yusuf olana

USTA, Yasin

6/22 Gözlerin, 8/13 Sizler İleri De Biz Miyiz Geri

ÜLKER, Talat

2/13 Sözün Yüreği, 3/5 Ey Yar, 6/6 Milli
Romantizmin Destan Burcunda Bir Alperen:
Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, 11/16 Yolların
Yüreği, 12/6 Şiir ve Gelenek Bağlamında Faruk
Nafiz Çamlıbel'in Şiirinde Halk Edebiyatı
Unsurları

ÜNAL, Şükrü

1/21 İhsan Eder

VURAL, Sergül

12/13 Bir Bulut Ki

VURGUN, Samed

7/3 Azerbaycan

YALBUZ, Ekrem

8/12 Bizim Türkümüz, 11/11 Yunus Gibi

YALÇINKAYA, Ahmet

11/24 Leylâ'yı Sorma Benden

YAZAR, Salih Sefa

1/21 Tahassür

YAZGAN, Bestami

1/22 Yeni Türküler Söyle, 4/19 Dost İçindir, 6/11
Âh Benim Korlu Yüreğim!, 9/11 Gül İçinde
Gül'ü Bilsen, 11/9 Gönül Şafağı

YETİK OZAN

3/3 Küçük Çobanın Türküsü

YILDIRIM, Halit

1/14 Hece Şiiri Öldü Mü, Öldürüldü Mü?, 3/13
Kabristanda Bir Bayram, 6/22 Karakoç'un
Ardından, 9/17 Babadan Evlada

YUNUS EMRE

1/3 Ne Söylerler Ne Bir Haber Verirler